

Piotr Marzec
Anna Cioś
Justyna Dyśko
Alicja Łukaszuk
Monika Nader
Marcin Rzońca

Nie-Sekretny Dziennik Działania

czyli
Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich
w dwudziestoleciu
Samorządu Województwa Mazowieckiego

Warszawa, październik 2018

Mazowsze.
serce Polski

*„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Publikacja opracowana przez Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie
i współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich”
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich
na lata 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi*

Piotr Marzec
Anna Cioś
Justyna Dyśko
Alicja Łukaszuk
Monika Nader
Marcin Rzońca

Nie-Sekretny Dziennik Działania

czyli
Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich
w dwudziestoleciu
Samorządu Województwa Mazowieckiego

Warszawa, październik 2018

Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie
Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich
Biuro Regionalne Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (BR KSOW)
ul. Skoczylasa 4, 03-469 Warszawa
www.mazovia.pl
www.mazowieckie.ksow.pl

Projekt graficzny i DTP:

Drukarnia Geokart-International Sp. z o.o.
36-007 Krasne 178 A

Autorzy:

Piotr Marzec
Anna Cioś
Justyna Dyśko
Alicja Łukaszuk
Monika Nader
Marcin Rzońca

Źródła zdjęć:

Archiwum BR KSOW

ISBN:

978-83-65912-19-0
Warszawa 2018

Egzemplarz bezpłatny
Nakład: 7500 egzemplarzy

Dawno, dawno temu, w odległej galaktyce...

A nie. Ta historia wcale nie zaczyna się jak „Gwiazdne wojny”. Nie zawiera walki Dobra ze Złą Stroną Mocy, ani nie rozgrywa się wśród gwiazd i księżyców. Nie błyszczy świetnymi mieczami. Ale ma już swoje ponad dziesięć lat doświadczenia i dzieje się na całym Mazowszu, w całej Polsce, a czasem nawet wykracza poza jej granice.

Bo mówi o czymś szczególnym. Docenianym przez bardzo wiele osób i przydatnym bardzo wielu instytucjom. Ale i czasem poddawany krytyce i budzącym wątpliwości czy niezadowolenie. O Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w województwie mazowieckim. Z perspektywy osoby (a nawet osób) od lat ją kreujących. Zatem od początku. To historia o Krajowej Sieci...

SPIS TREŚCI:

1.	Wstęp.....	3
2.	Trzy pytania do ADAMA STRUZIKA.....	4
3.	Trzy pytania do JANINY EWY ORZEŁOWSKIEJ.....	5
4.	Trzy pytania do RADOSŁAWA RYBICKIEGO.....	6
5.	ŁOT IS KSOW, CZYLI ZACZYNAMY OD MATERIAŁÓW DRUKOWANYCH.....	7
6.	KSOW W MIESIĘCZNIKU SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO.....	12
7.	NOWOCZESNE KANAŁY INFORMACJI.....	13
8.	JAK ZYSKAĆ WSPARCIE KSOW, CZYLI OD WOLNYCH WNIOSKÓW DO NABORÓW.....	14
9.	OPERACJE PARTNERÓW, CZYLI CO, PO CO I DLACZEGO.....	19
10.	JAK POŁĄCZYĆ KULTURĘ ROLNĄ Z KULTURĄ FIZYCZNĄ.....	23
11.	AAAAAABY POKAZAĆ NAJLEPSZE INWESTYCJE.....	25
12.	RÓŻNE TWARZE PROMOCJI WOJEWÓDZTWA.....	28
13.	TRZY RAZY UDAŁO SIĘ DLA STUDENTÓW.....	31
14.	DZIENNIKARZE NA NIE, A LIDERKI NA TAK.....	33
15.	MUZYKA ŁAGODZI OBYCZAJE.....	36
16.	NAJMNIEJSZE, ALE BARDZO WAŻNE.....	40
17.	NIE WYWAŻAJCIE OTWARTYCH DRZWI.....	42
18.	RAZ DO ROKU DWIE SETKI GOŚCI.....	44
19.	TRADYCJA I NOWOCZESNOŚĆ.....	46
20.	KULISY OBOWIĄZKOWEJ PAPIEROLOGII.....	46
21.	PODSUMOWANIE.....	48

TRZY PYTANIA DO MARSZAŁKA WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ADAMA STRUZIKA

Mazowsze w niezależnych badaniach i konkursach wypada jako najlepiej i najszybciej rozwijający się region, który bardzo silnie pracuje nad zniwelowaniem dysproporcji między subregionami. Czy naprawdę wszystko się udało w tych pierwszych 20 latach Samorządu Województwa Mazowieckiego?

Oczywiście, że nie wszystko, bo zawsze chciałoby się jeszcze lepiej i szybciej. Ale z całą pewnością Samorząd Województwa Mazowieckiego przez tych 20 lat stał się potężnym motorem zmian. Mieliśmy i mamy dużo zadań do wykonania, a o tym, jak sobie z tym poradziliśmy świadczą kilometry nowych dróg, setki

odnowionych placów i skwerów, niezliczone boiska, place zabaw, świetlice czy targowiska.

Sporo działań PROW 2014-2020 faktycznie wdrażają samorządy wojewódzkie. Na co mogli i mogą liczyć Mieszkańcy Mazowsza?

Efekty PROW, ale i Regionalnego Programu Operacyjnego są widoczne na obszarach wiejskich w postaci nowych inwestycji. To bardzo konkretne i potrzebne mieszkańcom działania: budowa lub modernizacja dróg lokalnych, gospodarka wodno-ściekowa, ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego, inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej, inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane dla promocji lokalnych produktów.

PROW jest podstawowym mechanizmem wsparcia, ale przecież nie jedynym.

Oczywiście, mamy jeszcze Regionalny Program Operacyjny, programy sektorowe, źródła krajowe czy autorskie instrumenty Samorządu Województwa Mazowieckiego. W 2018 roku ruszyliśmy na przykład z projektem małych grantów na inwestycje sołectw zgłaszanych za pośrednictwem swoich gmin. W poprzednich latach z budżetu województwa wiele milionów złotych przeznaczaliśmy na inwestycje w gminach i powiatach w ramach np. programów wsparcia, czy wyrównywania szans. Tak widzimy naszą rolę. I uczciwie ją wypełniamy.

Co uważa Pani za największy plus i największy sukces Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, a co za największą porażkę w tych ostatnich dziesięciu latach?

Najwyżej oceniam autorskie przedsięwzięcia KSOW w naszym regionie. Mówię o konkursach dla orkiestr dętych, liderek wiejskich i sołectw, a w przeszłości na przykład dla studentów i absolwentów wyższych uczelni. Bo po pierwsze – nie ma takiego drugiego województwa w Polsce, w którym konkursy byłyby tak szeroko rozwinięte. Po drugie – dzięki tym konkursom poznajemy wiele wspaniałych kobiet, liderek wiejskich i społeczniczek czy cudownych orkiestr dętych, które z dumą możemy pokazywać całej Polsce. A po trzecie – konkursy i zdrowa współrywalizacja motywują do pracy, pobudzają ambicję. I to jest najcenniejsze.

A porażka? KSOW w województwie ma prawie 300 partnerów. Tymczasem liczba naprawdę aktywnych, angażujących się, śledzących życie KSOW i włączających się w jego przedsięwzięcia nie przekracza setki.

KSOW przeszedł ewolucję, jeśli nie rewolucję. Czy to krok w dobrą stronę?

Czas pokaże. Nowy okres programowania 2014-2020 i zmiany personalne w Instytucji Zarządzającej, czyli Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi po pierwsze na ponad pół roku zatrzymały KSOW w biegu. Po drugie – wprowadziły jednoroczne nabory wniosków, co z jednej strony systematyzuje pracę KSOW, ale z drugiej strony eliminuje przedsięwzięcia i pomysły, które rodzą się na bieżąco, w ciągu roku. I niestety, póki co, te nabory odbywają się zbyt późno – na początku roku, co przy procedurach sięgających dwóch, trzech miesięcy eliminuje ciekawe inicjatywy planowane na pierwszy kwartał naborowego roku. Ja wołałabym ewolucję, a nie rewolucję, bo ta ostatnia czasem przynosi więcej złego niż dobrego.

Co nas czeka w 2019?

Dziś jedyne, co wiemy, to że funduszy dla województwa mazowieckiego, decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, będzie mniej. Reszta jest, niestety, niewiadomą. Przynajmniej dla nas.

TRZY PYTANIA DO DYREKTORA DEPARTAMENTU ROLNICTWA I ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH URZĘDU MARSZAŁKOWSKIEGO RADOSŁAWA RYBICKIEGO

Pracuje Pan w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego od samego jego początku, czyli już blisko 20 lat. Przeszedł Pan przez programy pomocowe, wdrażał Pan SPO-ROL, a potem PROW. Elementem tych ostatnich jest Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich. Jak Pan wspomina początki pracy z funduszami europejskimi?

Każdy początek jest trudny i wymaga wielkiego skupienia i wielu godzin nauki. My 20 lat temu byliśmy o tych 20 lat młodsi i gotowi do nowych wyzwań i nowych obowiązków. Zespół, który był zaangażowany w programy przedakcesyjne, czy nawet początki funduszy strukturalnych, był dużo mniejszy, ale zbudowany z lu-

dzi już doświadczonych zawodowo i sporej liczby świeżych absolwentów wyższych uczelni. Tylko połączenie właśnie tej żywiołowości i otwartości młodszych ze spokojem, umiarkowaniem i tonowaniem emocji troszkę starszych mogło przynieść sukces.

Jaki wkład w ten rozwój ma Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich?

KSOW jest uzupełnieniem części inwestycyjnej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i skupia się na przenoszeniu informacji. Więc jest częścią nie do przecenienia, bo przecież równie, ważne jak same środki, europejskie, są informacje o ich wdrażaniu, procedurach, dobrych praktykach i doświadczeniach. Dlatego zależało nam i nadal zależy na wszechstronnych kanałach komunikacji i informacji – od materiałów drukowanych, poprzez media elektroniczne i serwisy społecznościowe, aż po wyjazdy studyjne, szkolenia i seminaria.

Z czego jest Pan w tych dziesięciu latach KSOW szczególnie zadowolony?

Z tego, że nie daliśmy się zamknąć w sztywnych ramach działań obowiązkowych. Z tego, że co roku w propozycjach KSOW pojawia się coś nowego. Z tego, że coraz więcej Mieszkańców Mazowsza już wie, że bez Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich żyłoby nam się trudniej i mniej komfortowo. Bo przecież wszystko, co robi samorząd, bez względu na źródło finansowania, powinno odpowiadać bieżącym potrzebom Mieszkańców.

Skąd wziął się KSOW?

Podczas międzynarodowej konferencji poświęconej rozwojowi obszarów wiejskich w Europie, która odbyła się w dniach 16-17 października 2008 roku, w Limassol (Cypr) dokonano oficjalnej inauguracji działalności Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, czyli europejskiej centrali KSOW. Spotkanie było okazją do podsumowania dotychczasowej polityki i nałożyło krajom członkowskim obowiązek tworzenia Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

KSOW (bo tak będziemy mówili o Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich) w województwie mazowieckim na dobre wystartował w ramach Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego kierowanego i wtedy, i dziś przez **Radosława Rybickiego** w 2008 roku dwoma biurkami i dwoma osobami (**Justyna Krzemińska i Paweł Pacek**) przy nich siedzącymi. Jedno z nas było świeżakiem dopiero co zatrudnionym w Urzędzie Marszałkowskim, drugie z innego „odcinka” przesunięto do zadania specjalnego. Stworzenia instytucji, marki, schematu działania czy rozpoznawalności. Oboje biedniejsi w doświadczenie, ale bogaci w zapał i chęć działania. Biurka stały blisko siebie przedzielone ścianą z wiecznie otwartymi drzwiami. Na nich dwa komputery i jedna wspólna drukarka. Dwie jeszcze puste szafy. Głowy pełne pytań. Co to jest KSOW? Czemu ma służyć?

Czasem te pytania wracały na przestrzeni tych dziesięciu lat. Bo zmiany instytucjonalne (Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi czy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa) skutkowały kilka razy zmianą podejścia do KSOW i jego filozofii działania. Ale wtedy te pytania były prostsze. I sami dawaliśmy na nie odpowiedź. A przynajmniej próbowaliśmy.

„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich – to propozycja szeroko rozumianej współpracy i wymiany doświadczeń w zakresie rozwoju obszarów wiejskich pomiędzy wszystkimi organizacjami działającymi na obszarach wiejskich oraz na rzecz ich rozwoju. Celem funkcjonowania KSOW jest stworzenie platformy współpracy i wymiany doświadczeń dla wszystkich instytucji działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich na poziomie lokalnym, regionalnym i międzynarodowym; aktywizacja podmiotów zaangażowanych lub potencjalnie mogących zaangażować się w rozwój obszarów wiejskich; wsparcie wdrażania i oceny polityki rozwoju obsza-

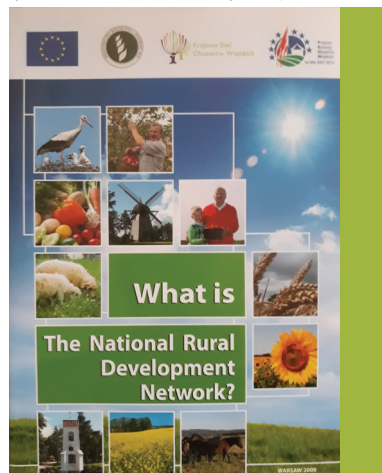
rów wiejskich; promocja poszukiwania rozwiązań innowacyjnych dla rozwoju obszarów wiejskich; wsparcie w zakresie analizy i oceny polityki rozwoju obszarów wiejskich w Polsce”. Taka definicja KSOW pojawiła się w 2008 roku i pojawia się do dziś (może w lekko zmodyfikowanej formie, ale jednak). Interpretacja tych słów nie była łatwa, bo w założeniu miała być interpretacją szeroką. KSOW wystartował.

Pierwsze zadania? Tworzyć sieć partnerów. Wspierać przedsięwzięcia przez nich wskazywane. Kreatywnie wymyślać zadania własne. Zadania, które mogą służyć temu globalnemu celowi – wymianie informacji. Powoli startowała własna strona internetowa. Powoli informacje o KSOW płynęły „w teren”, a zwrótnie napływały pisma/wnioski o wsparcie (czytaj dofinansowanie). Powoli gromadziły się ciekawe pomysły, a Zarząd Województwa Mazowieckiego (może nie wspomnieliśmy o tym na wstępie, ale co się odwlecze, to nie uciecze – KSOW był od początku delegowany do wdrażania Samorządowi Województwa Mazowieckiego) każdorazowo zatwierdzał wsparcie finansowe tych pomysłów. Pierwsze koty za płoty zakończone tzw. wnioskiem o płatność skierowanym do agencji płatniczej, czyli ARiMR (znów pewnie tego nie zaznaczyliśmy, ale od czego początek tej historii i pierwsze jej karty – Samorząd Województwa Mazowieckiego realizuje KSOW, ale ostatecznie wszystko refundowała i refunduje Unia Europejska w ramach tzw. Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, wtedy na lata 2007-2013, teraz na lata 2014-2020). Uff, kto pamięta te czasy. Trudne, ale i czasem zabawne. Początki nigdy nie są łatwe, kto by pomyślał, że ciąg dalszy też nie będzie łatwy...

Dziś KSOW w województwie mazowieckim to Biuro Regionalne Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Sześć etatów. Trzy pomieszczenia w pełni wyposażone w stanowiska komputerowe, drukarki, ksero i nawet dwie niszczarki. Piętnaście szaf wypełnionych segregatorami ze sprawami z kolejnych lat (przecież co roku część oddajemy do archiwum – wtrąca Justyna). Kilka półek w tych szafach wypełniają wydawnictwa – własne, ale i otrzymane na targach, wyjazdach studyjnych, szkoleniach i seminariach (przecież w tym roku część wydawnictw oddaliśmy Centralnej Bibliotece Rolniczej w Warszawie – wtrąca Piotr). Jedną w całości zajmują przewodniki, mapy i informatory turystyczne i agroturystyczne z całej Polski, a czasem i Europy (przecież mogą stanowić dla nas inspirację – wtrąca Marcin). Co roku puste przestrzenie zajmuje dokumentacja kolejnego roku naborów (przecież wniosek naborowy, dokumentacja

kontrolna, wniosek o refundację i dokumenty rozliczeniowe to kolejny segregator – wtrąca Ala). Na biurkach banetki pełne spraw bieżących (przecież to twórczy bałagan – wtrąca Ania). Na ścianach tablice korkowe, gdzieniegdzie zdjęcia rodziny (przecież uśmiechy dzieciaków motywują do pracy – wtrąca Monika). To dziś. A kiedyś?

Kiedy wspominamy pierwsze dni KSOW przed oczy rzuca się kilka biuletynów/ulotek. Co to jest KSOW? Nikt bowiem nie wiedział, jak odczytywać ten skrót i czym się będzie KSOW zajmować. Te ulotki drukowała jednostka centralna, czyli ministerstwo, a województwa dostawały ich setki z prośbą o dystrybucję. Najciekawsza była wersja angielska „What is National Rural Development Network”, czyli Łot is KSOW i do dziś się zastanawiamy komu i po co ta angielskojęzyczna wiedza. Sieć Obszarów Wiejskich była i jest obecna w całej Europie i przekładanie wiedzy czym ona jest

w Polsce na obce języki wydawało się i wydaje zbędne. Ale wydawnictwo zostało na wieki i chyba do dziś jako ciekawostka leży na wielu półkach. Lata 2009 i 2010 były zresztą bogatsze o inne wydawnictwa. Nie bez przyczyny uznano bowiem, że najszybciej i najłatwiej z wiedzą o KSOW można dotrzeć poprzez materiały drukowane. Poszczególne regiony drukowały zatem swoje cieniutkie informatory o tym, czym jest KSOW i jaką działalność podejmuje w niektórych przypadkach (tak jak u nas na Mazowszu), opisując już podjęte inicjatywy i przedsięwzięcia. Dwunastostronicowa broszura pt. „KSOW w województwie mazowieckim” wydana została także u nas. Była nas wtedy już czwórka. Z twórców KSOW w województwie mazowieckim – **Pawła Packa i Justyny Krzemińskiej (dziś Dyśko)** – pozostała już tylko Justyna, a Paweł „poszedł w ministry”. To znaczy awansował do struktur administracji rządowej i nadal pracował w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, ale na szczeblu ogólnopolskim. Do Justyny dołączyła trójka pracowników urzędu **Piotr Marzec, Alicja Łukaszuk i Anna Cioś** i tak powstały podstawy zespołu KSOW w regionie. Dla całej trójki temat nie był obcy, nieobce były problemy samorządu, ale KSOW-u musieli uczyć się od Justyny. Zresztą do dziś w wielu kwestiach, zwłaszcza finansowych, pozostaje ona wyrocznią.

Przez te dziesięć lat wydawnictw KSOW nie można policzyć na palcach jednej ręki. Brakłoby także rąk obu. Co roku staraliśmy się do ich katalogu dołączać kolejne, o bardzo zróżnicowanej tematyce, formie i nakładzie.

Bo zdecydowanie drukowana forma przekazywania informacji wydawała się i nadal wydaje dość skuteczna. Wydawaliśmy je i my, i jednostka centralna, i inne regiony. Ale rzecz jasna tutaj skupimy się prawie wyłącznie na własnych wydawnictwach.

Na początku 2012 roku wpadł nam do głowy na przykład pomysł Mazowieckiej Biblioteki Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Do zespołu w 2010 roku dołączył bowiem **Marcin Rzońca**, pracownik urzędu od 1999 roku, dziennikarz z wykształcenia, po powrocie z czteroletniego urlopu bezpłatnego na pełnienie innych ciekawych funkcji. Jego

pióro okazało się dość kreatywne, stąd wybuch aktywności wydawniczej w 2012 roku.

Wydaliśmy w omawianym roku cztery pozycje Biblioteki: „Dobre praktyki Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w województwie mazowieckim, konkursy KSOW 2010-2012” oraz dodatek specjalny „ekspresowy przegląd wydarzeń 2011-2012”; „Razem dla wsi i rolnictwa – plan działania 2012-2013”; „Rolnicze grupy producenckie szansą rozwoju mazowieckiego rolnictwa” oraz „Nawozy zielone na Mazowszu”. Pierwsze dwie pozycje były całkowicie autorskie i opisywały działania KSOW, dwa ostatnie tytuły były pozycjami specjalistycznymi, a przy ich redakcji korzystano z pomocy zewnętrznej. Monografia „Nawozy zielone na Mazowszu” wyszła na przykład w całości spod pióra dr hab. **Anny Zaniewicz-Bajkowskiej**, dr hab. **Jolanty Franczuk**, dr inż. **Roberta Rosy** i dr inż. **Edyty Kosterney** z Katedry Warzywnictwa Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Nakład pozycji w Bibliotece wahał się między 500 a 5000 sztuk, w zależności od tytułu. Był to niestety jedyny rok, gdy wydawnictwa skupiono pod jednym szyldem Biblioteki, na szczęście nie oznaczało to całkowitego odejścia od edukacyjnych materiałów drukowanych.

W omawianym dziesięcioleciu trzykrotnie w ramach KSOW wydaliśmy także dwujęzyczne (pol.-ang.) informatory „Smaki Mazowsza”, bowiem wspieranie i promowanie smaków tradycyjnych i regionalnych uznawali-

śmy i uznajemy za istotny element naszej działalności. W informatorach tych znalazło się miejsce i na kilkanaście przepisów, i na dane teleadresowe producentów i restauracji, dla których smak nie był i nie jest kwestią drugorzędną. Oczywiście wyłącznie z Mazowsza, o czym zaświadczała załączona mapa regionu z wyraźnie zaznaczonymi lokalizacjami smaków Mazowsza. Przez kolejne lata wydawnictwa KSOW, choć nie były opatrzone marką Mazowieckiej Biblioteki Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, to jednak cały czas obracały się wokół obowiązkowej tematyki dobrych praktyk, misji i celów KSOW, ciekawych projektów czy specjalistycznych zagadnień merytorycznie związanych z naszą działalnością. Ukazały się na przykład wąskie i niskonakładowe opracowanie dwóch zeszytów dotyczących zwyczajów i tradycji na Kurpiach na przykładzie gminy Lelis, ale także bardzo wysokonakładowe dodruki ciekawych przewodników po Mazowszu opracowanych wcześniej przez Departament Kultury, Promocji i Turystyki. Były one obecne przez wiele lat na wystawach i targach odwiedzanych przez KSOW.

Przez te dziesięć lat pokusiliśmy się (samodzielnie bądź z naszymi partnerami) także o takie m.in. tytuły (ostatni pomysł, czyli podsumowanie 10 lat KSOW w 20 latach Samorządu Województwa Mazowieckiego trzymacie w ręku):

- „Nie taki inwestor w gminie straszny... jak go malują. Poradnik obsługi inwestora” (2010)
- „Proekologiczna uprawa warzyw – problemy i perspektywy” (2010)
- „Rolnicze grupy producenckie szansą rozwoju mazowieckiego rolnictwa” (2012)
- „Nawozy zielone na Mazowszu” (2012)
- „Katalog gospodarstw agroturystycznych” (2013)
- „Odnawialne źródła energii obecnie i w nowej perspektywie po 2013 roku” (2013)
- „Dziedzictwo stołu – wędrówki kulinarne po obszarze mazowieckich lokalnych grup działania” (2013)
- „Zauważ PROW 2007-2013 wokół siebie” – cykl 37 publikacji promujących wykorzystanie środków finansowych w ramach PROW 2007-2013 (2014)
- „Przedsiębiorczość w teorii i praktyce” (2014)
- „Sieć Dziedzictwa Kulinarnego Mazowsze” (2015)
- Przewodnik „Pociąg do natury” (2016) i „Pociągiem do natury – kolejną do kultury” (2017)

Wszystkie te tytuły i wiele innych znajdziecie w wersjach elektronicznych na naszej stronie www.mazowieckie.ksow.pl, a aktualności z życia KSOW znajdziecie nie tylko na tej stronie, ale i w miesięczniku Samorządu Województwa Mazowieckiego „Mazowsze. Serce Polski” (dawniej „Kronika Mazowiecka” i „Z serca Polski”). Bo tam co miesiąc publikujemy stałe rubryki poświęcone wsi i rolnictwu nadal, jak dziesięć lat temu, słowo pisane traktując jako podstawowy nośnik ważnych i ciekawych informacji. Jak to usłyszeliśmy kiedyś, jeszcze przed akcesją Polski do UE od francuskiego farmera – „Bo my, Francuzi, nie jesteśmy ani bardziej pracowici, ani bardziej rozumni od Was, Polaków. Jesteśmy tylko lepiej poinformowani”. Bo czyż nie jest to prawda ponadczasowa, że informacja to podstawa?

KSOW W MIESIĘCZNIKU SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Kto z Szanownych Czytelników pamięta pierwszy miesięcznik Samorządu Województwa Mazowieckiego wydany w 1999 roku? Kto pamięta, że nosił tytuł „Nasze Mazowsze”, a na 48 stronach co miesiąc przynosił m.in. uchwały Zarządu Województwa Mazowieckiego? Pewnie niewielu, ale historia pamięta, że był to prekursor dzisiejszego nowoczesnego kolorowego i bardzo atrakcyjnego miesięcznika „Mazowsze. Serce Polski”. W 2011 postanowiliśmy jako Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich zagościć w miesięczniku Samorządu Mazowieckiego, traktując go jako dobry nośnik informacji docierający do gmin, powiatów, sołtysów i wielu innych podmiotów zaangażowanych w życie wsi i rolnictwo. Po krótkich rozmowach z koleżankami i kolegami z Redakcji (tym bardziej przyjacielskich, że przecież wydawcą miesięcznika jest także Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego) wystartował „eKSpresOWy przegląd wydarzeń”. Comiesięczna rubryka KSOW. Na początku w tytule „Kronika Mazowiecka”, bo tak w latach 2011-2016 nazywał się nasz miesięcznik.

I tak do dziś na jednej, dwóch, a czasem i więcej stronach piszemy o codzienności KSOW, wsi i rolnictwa, starając się podawać informacje cenne

**Z serca
Polski**

i wartościowe. W redagowaniu, publikacji i dystrybucji miesięcznika partycypowaliśmy częściowo ze środków Pomocy Technicznej PROW.

Kronika Mazowiecka

W 2017 miesięcznik przeszedł transformację, stając się tytułem „Z serca Polski”. My utrzymaliśmy rubrykę „eKSpresOWy przegląd wydarzeń”, ale już od stycznia 2018 roku rubryka i współfinansowanie zaniknęło. Nie znaczy to rzecz jasna, że z miesięcznika teraz nazwanego „Mazowsze. Serce Polski” zniknął KSOW. Nadal publikowaliśmy i publikujemy rubrykę nazwaną „Rolnictwo”, zajmujemy dwie, a czasem więcej kolumn, a logo KSOW jest stale obecne obok naszych tekstów.

NOWOCZESNE KANAŁY INFORMACJI

W dobie XXI wieku nie wystarczy tekst drukowany. Czasem ważniejszy od samej podawanej treści jest czas i forma jej podania. Szybkość. Interaktywność. Możliwość częstej aktualizacji. Nic dziwnego, że i KSOW postawił na nowoczesne kanały informacji. Po pierwsze strona internetowa. Nasza pod domeną **www.mazowieckie.ksow.pl** należy do najczęściej aktualizowanych w kraju. Staramy się codziennie wrzucać nową informację – by strona żyła i nikt, kto na przykład odwiedza ją codziennie, nie poczuł się znudzony czy zlekceważony. Mamy tam banery do naszych najważniejszych przedsięwzięć, linki do ważnych dokumentów, odnośniki do tekstów drukowanych, audycji radiowych czy kanałów telewizyjnych. Jednym słowem – chcesz zaprzyjaźnić się z Krajową Siecią Obszarów Wiejskich? Najpierw odwiedź naszą stronę **www.mazowieckie.ksow.pl**.

Po drugie fanpejdż na Facebooku. Serwisy społecznościowe należą do najbardziej rozwijających się nośników informacji. Kilka lat temu jeden z partnerów KSOW w województwie mazowieckim zaproponował kampanię WIEŚci z Mazowsza, której elementem miał być właśnie fanpejdż. Został założony, żył swoim życiem administrowany przez podmiot zewnętrzny, a kiedy projekt zewnętrzny został zakończony i rozliczony poprosiliśmy o jego przejęcie. I tak od początku 2018 roku mamy swoją własną dedykowaną stronę facebookową, na której codziennie pojawia się coś nowego – zarówno linkowanie do stron **www.mazowieckie.ksow.pl** i **www.mazovia.pl** jak i własne informacje, zdjęcia, filmiki (o których za

chwile) czy nawet ciekawostki ściągane i udostępniane z innych stron czy portali. Zglądajcie, lajkujcie, obserwujcie WIEŚci z Mazowsza na Facebooku bez opamiętania.

Po trzecie kanał YouTube. Podobnie jak w przypadku Facebooka przejęliśmy ten kanał na początku 2018 roku od partnera KSOW i jesienią 2018 roku zaczęły pojawiać się tam nowe filmy – WIEŚci z Mazowsza. Kontrakt z wyłonioną w zapytaniu firmą zakłada w bieżącym roku 15 odcinków, jesteśmy w połowie zadania, a mówiliśmy i pokazywaliśmy tam m.in. ostatnie dożynki wojewódzkie w Sierpcu, konkurs dla orkiestr dętych, ginące zawody, ale także wyjaśniliśmy, czym są lokalne grupy działania czy Program Rozwoju Obszarów Wiejskich. Razem z Facebookiem, gdzie publikujemy skróty z tych filmów i zachęcamy do obejrzenia większych całości, YouTube stanowi kompletny kanał informacyjno-promocyjny WIEŚci z Mazowsza.

JAK ZYSKAĆ WSPARCIE KSOW, CZYLI OD WOLNYCH WNIOSKÓW DO NABORÓW

Zacznijmy od KSOW 2007-2013. Za utworzenie i utrzymanie Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich odpowiedzialne było Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Strukturę KSOW określono dwupoziomowo – w jej skład wchodził Sekretariat Centralny i 16 sekretariatów regionalnych w każdym województwie. Celem realizacji działań organizowane miały być konferencje, szkolenia, podróże studyjne, konkursy, przygotowane miały zostać również publikacje, zapewniony udział w targach krajowych i zagranicznych i inne.

W latach 2014-2020 Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich kontynuuje misję z lat 2007-2013, czyli wspiera wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) na różnych etapach jego realizacji.

Cele KSOW:

- Zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu programów rozwoju obszarów wiejskich
- Podniesienie jakości wdrażania PROW
- Informowanie społeczeństwa i potencjalnych beneficjentów o polityce rozwoju obszarów wiejskich i o możliwościach finansowania
- Wspieranie innowacji w rolnictwie, produkcji żywności,

- leśnictwie i na obszarach wiejskich
- Aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w tym kreowania miejsc pracy na terenach wiejskich

Działania KSOW:

- Rozpowszechnianie informacji na temat wyników monitoringu i oceny realizacji działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w perspektywie finansowej 2014-2020
- Działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla doradców i służb wspierających wdrażanie innowacji na obszarach wiejskich
- Gromadzenie przykładów operacji realizujących poszczególne priorytety programu
- Szkolenia i działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla Lokalnych Grup Działania (LGD), w tym zapewnianie pomocy technicznej w zakresie współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej
- Poszukiwanie partnerów KSOW do współpracy w ramach działania „Współpraca”, o którym mowa w art.3 ust.1 pkt.13 ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW w ramach PROW na lata 2014-2020 oraz ułatwianie tej współpracy
- Ułatwianie wymiany wiedzy pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w rozwoju obszarów wiejskich oraz wymiana i rozpowszechnianie rezultatów działań na rzecz tego rozwoju
- Współpraca z Europejską Siecią na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ESROW)
- Plan komunikacyjny PROW 2014-2020.
- Promocja współpracy w sektorze rolnym i realizacji przez rolników wspólnych inwestycji
- Organizacja i udział w targach, wystawach tematycznych na rzecz prezentacji osiągnięć i promocji polskiej wsi w kraju i za granicą
- Aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw służących włączeniu społecznemu, w szczególności osób starszych, młodzieży, niepełnosprawnych, mniejszości narodowych i innych osób wykluczonych społecznie
- Identyfikacja, gromadzenie i upowszechnianie dobrych praktyk

mających wpływ na rozwój obszarów wiejskich

- Promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich

Ponadto w okresie programowania na lata 2014-2020 KSOW obejmuje również działania informacyjno-promocyjne ujęte w Planie Komunikacyjnym.

Tyle niezbędnej teorii. Czas na pokazanie praktycznych aspektów KSOW, czyli jak o wsparcie ubiegano się w przeszłości, a jakie zasady obowiązywały ostatnio. To tym bardziej istotne, że nabór na rok 2019 będzie być może różnił się od poprzednich szczegółami, ale w sferze ogólnej będzie bardzo zbliżony do naborów 2017 czy 2018.

Do 2014, a nawet 2015 roku KSOW nie opierał się na żadnych sformalizowanych naborach. Można uznać, że nabór trwał w trybie ciągłym. Podstawowym warunkiem uzyskania wsparcia i wtedy, i dziś jest fakt posiadania statusu „partnera KSOW”, czyli instytucji/organizacji zapisanej trwale w bazie danych KSOW i działającej na rzecz rolnictwa lub w jego otoczeniu. Partner składał do Zarządu Województwa Mazowieckiego wniosek. Jeśli wpisywał się on w Plan Działania KSOW i realizował jego cele i priorytety, Zarząd Województwa Mazowieckiego w trybie uchwały podejmował decyzję o wsparciu finansowym. I zazwyczaj przejmowaliśmy jako KSOW wskazane we wniosku zadania, czyli np. organizację szkolenia czy stoła tradycyjnego. Była to procedura o tyle dobra, że mogliśmy jako KSOW na bieżąco reagować na potrzeby i pomysły partnerów, nie zamykając sobie żadnej z dróg i na bieżąco oceniając przydatność propozycji do realizacji naszych celów i misji. Do końca 2014 roku KSOW wsparł między innymi:

- Olimpiadę Młodych Producentów Rolnych
- Festiwal Folkloru i Kultury Ziemi Kujawskiej i Mazowieckiej „Od Kujawiaka do Oberka”
- Warsztaty Etnograficzne „Ginące zawody”
- Europejski Kongres Gmin Wiejskich
- Międzynarodową Konferencję „Wspólna Europa, a kultura i tradycja poszczególnych krajów”
- Festiwal Miodu Ziemi Sochaczewskiej „W słońcu Mazowsza”
- Ogólnopolskie Spotkania Sadowników
- Międzynarodowe Dni z Doradztwem Rolniczym
- Wojewódzki Przegląd Legend Mazowsza
- Mazowieckie Targi Rolne i Przedsiębiorczości
- Konkurs Wiedzy o Wspólnej Polityce Rolnej
- Cykl szkoleń o energii odnawialnej

- Regionalną Wystawę Zwierząt Hodowlanych
- Turnieje sołectw
- Pikniki i warsztaty świąteczne
- Szkolenia, seminaria, wyjazdy studyjne organizowane przez partnerów
- Dziesiątki dożynek, wystaw i prezentacji produktów tradycyjnych i regionalnych

Niezależnie od powyższych realizowaliśmy tzw. operacje własne, czyli coroczne cykliczne autorskie propozycje (m.in. dożynki wojewódzkie i Mazowiecki Kongres Rozwoju Obszarów Wiejskich), które opiszemy na kolejnych kartach tego wydawnictwa.

Rok 2015 był rokiem przejściowym, w którym realizowaliśmy końcówkę PROW 2007-2013 i początek PROW 2014-2020. Oparty był o mininabór, w którym w mało sformalizowanej formie samodzielnie znaleźliśmy kilka operacji wpisujących się w Plan Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Prawdziwy przełom i rewolucję przyniósł dopiero rok 2016.

W listopadzie 2015 roku Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi ogłosił pierwszy nabór propozycji operacji do realizacji w Planie Operacyjnym na lata 2016 - 2017 KSOW 2014-2020 dla województwa mazowieckiego na 2016 rok. Rozpoczął się bardzo sformalizowany jednoroczny etap programowania, w którym założono, że wnioski do KSOW będzie składać się raz w roku i będą one miały bardzo formalny szczegółowy charakter. Ci z Was, którzy aplikowali lub aplikują o te środki dziś dobrze wiedzą, że KSOW przestał być już łatwy i przyjazny, a stał się mocno formalnym, dla niektórych nawet uciążliwym, mechanizmem wsparcia.

Pierwszy nabór trwał od 23 listopada do 7 grudnia 2015 roku. Lista rankingowa propozycji składanych do Planu Operacyjnego na lata 2016-2017 Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich 2014-2020 dla województwa mazowieckiego w dniu 7 stycznia 2016 została przedstawiona Wojewódzkiej Grupie Roboczej ds. KSOW, a 12 stycznia Zarządowi Województwa Mazowieckiego. 61 wniosków wpłynęło w wymaganym terminie na sumę nieco ponad 3 mln złotych. Limit finansowy przyjęty na ten rok to około 1 mln złotych, w **2016 roku zrealizowaliśmy zatem 27 projektów partnerskich.**

26 stycznia 2017 roku Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi ogłosił konkurs nr 1/2017 dla partnerów Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na wybór operacji, które będą realizowane w 2017 roku w ramach dwuletniego planu operacyjnego na lata 2016-2017. Działania i priorytety były podobne do

roku poprzedniego, zaistniała niestety natomiast konieczność ponownej rejestracji w bazie Partnerów Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Realizacja projektów w ramach planów operacyjnych KSOW była dostępna tylko dla Partnerów KSOW, a w związku z nowym okresem programowania postanowiono tę bazę tworzyć niemalże od początku.

Nabór przedsięwzięć do współfinansowania i współorganizacji przez Krajową Sieć Obszarów Wiejskich decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w roku 2017 trwał od 10 do 23 lutego (decydowała także data stempla pocztowego) – partnerzy KSOW aplikowali o 2,2 mln przy limicie 1,1 mln zł. Sumę tę podzielono ogólnie na siedem działań przypisanych do wdrażania na poziomie regionalnym Samorządowi Województwa Mazowieckiego. Działania te wraz z przypisanym limitem środków były precyzyjnie opisane i publicznie udostępnione w ogłoszeniu o naborze wniosków. 77 wniosków zarejestrowano do dnia 16 marca br. Zamykając nabór, rozpoczęliśmy formalną i merytoryczną ocenę wniosków, **by w czerwcu 2017 ogłosić: KSOW wybrał 27 operacji partnerów w 2017 roku**. Nie był to łatwy nabór ze względu na nowe regulacje Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz wprowadzone limity finansowe w poszczególnych działaniach KSOW. Niestety, okazało się także, że partnerzy KSOW mieli kłopot z poprawnym, zgodnym z instrukcją wypełnieniem wniosków – zawierały one zarówno błędy merytoryczne jak i rachunkowe – dlatego niepełna połowa z nich przeszła etap oceny formalnej i została dopuszczona do punktowej oceny merytorycznej.

Konkurs nr 2/2018 dla partnerów Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na wybór operacji do realizacji w 2018 roku, w ramach dwuletniego planu operacyjnego KSOW na lata 2018-2019 zakładał, że wnioski należy składać do 16 urzędów marszałkowskich, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego w terminie od dnia 22 stycznia do dnia 6 lutego 2018 r.

Do dnia 16 lutego 2018 roku dotarło do nas 50 wniosków, a dotyczą one wszystkich 7 działań wdrażanych przez Samorząd Województwa Mazowieckiego:

- Łącznie aplikowano o kwotę 1 372 946,01 zł przy limicie finansowym na operacje partnerskie dla województwa mazowieckiego na rok bieżący 1 150 000 zł
- Wnioski złożyło 29 podmiotów, w tym najwięcej wniosków (bo aż 18) złożył Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie. Współpracować z KSOW w 2018 roku chcieli

5 lokalnych grup działania i 17 samorządów lub jednostek samorządowych

Ostatecznie 36 operacji partnerów KSOW zostało wybranych do realizacji w 2018 roku. Już od maja ruszyły szkolenia, seminaria, imprezy promocyjno-reklamowe i wyjazdy studyjne finansowane z Pomocy Technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. 17 maja br. podpisano większość umów i przedsięwzięcia KSOW mogły być realizowane.

Jakie to były operacje? Już w kolejnych rozdziałach.

OPERACJE PARTNERÓW, CZYLI CO, PO CO I DLACZEGO

W tym opracowaniu chcemy ogólnie opowiedzieć o operacjach partnerskich w latach 2015-2018 roku, czyli tzw. operacjach ponaborowych. W naszej ocenie dość przekrojowo mówią one o tym, czym Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich powinna się zajmować i ku naszej radości właśnie się zajmuje.

I tak wśród operacji realizowanych przez partnerów KSOW w ramach Planu Operacyjnego na lata 2014-2015 w roku 2015 znalazły się m.in.:

- Dwudniowy wyjazd studyjny pt. „Innowacyjne sposoby zagospodarowania i przetwarzania owoców szansą na podniesienie konkurencyjności gospodarstwa rolnego”
- Konferencja „Odnawialne źródła energii na obszarach wiejskich”
- Mazowieckie Konferencje Pszczelarskie
- Seminarium „Kobieta przedsiębiorcza na obszarach wiejskich” w Ostrołęce
- Wizyta studyjna „Gospodarstwa opiekuńcze – jako alternatywna ścieżka rozwoju gospodarstw”.

W 2016 roku zrealizowano 27 operacji partnerskich, w tym:

- Chrońmy pszczoły – to się opłaca
- Dobre praktyki w pozyskiwaniu środków Europejskich w gminie Nasielsk
- Dożynki Powiatu Siedleckiego 2016
- Dożynki w Nunie
- VII Festiwal Aktywności Społecznej i Kulturalnej Sołectw
- III Jarmark Raciąski – operacja o charakterze wystawienniczym
- Kampania promocyjna pt. „WIEŚCI z Mazowsza”

- „Konie, łosie, kajaki i czosnowskie przysmaki”
- Mazowiecka kuźnia smaków. Promocja dziedzictwa kulinarnego obszaru południowego Mazowsza, wpływająca na rozwój produktów tradycyjnych i regionalnych
- X Mazowiecki Festiwal Kapel Ludowych „Pod Siedlcami w Wiśniewie”
- „Ocalić od zapomnienia” - produkty regionalne i tradycyjne na mazowieckich stołach
- Oxytree – korzystna inwestycja – zdrowszy klimat
- Postaw na zrównoważoną promocję regionu
- Poznajemy zwyczaje Podhala – wyjazd studyjny dla Kół Gospodyń Wiejskich z Gminy Krasnosielc
- Produkty lokalne z Gminy Klembów – jakość i tradycja
- Promocja walorów turystycznych rzeki Wkry
- Promocja ważnym czynnikiem rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej na Mazowszu
- Razem dla zrównoważonego rozwoju LGD Razem dla Rozwoju
- Realizacja Programów Aktywności Lokalnej w praktyce
- Szkolenie pt. „Inkubator kuchenny i lokalne formy sprzedaży produktów lokalnych szansą na rozwój przedsiębiorczości wiejskiej”
- Szkoły rolnicze ośrodkami wiedzy i inicjatywności na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Przykłady dobrej praktyki i międzynarodowa wymiana doświadczeń
- Transfer wiedzy o odmianie gwarancją postępu rolniczego
- Udział w Targach Turystycznych Wypoczynek 2016 Toruński Festiwal Smaków

Lista 27 operacji wybranych w Konkursie nr 1/2017 do realizacji w 2017 roku przez partnerów KSOW – w uszeregowaniu alfabetycznym wg partnerów KSOW – natomiast wygląda następująco:

- Centralna Biblioteka Rolnicza – XV Warszawskie Święto Chleba
- Gmina Klembów – Produkty lokalne na zlocie traktorów w Gminie Klembów
- Gmina Krasnosielc – Postęp hodowlany a praktyka rolnicza
- Gmina Strachówka – Wyjazd studyjny – poszukiwanie nowych działalności w rolnictwie
- Gminny Ośrodek Kultury w Jadowie – Jadowski Festiwal Smaków
- LGD Aktywni Razem – Rozwój przedsiębiorczości

- z wykorzystaniem alternatywnych form działalności pozarolniczej
- LGD Przyjazne Mazowsze – Inicjatywy lokalne rozwijają obszary wiejskie – lepszy przykład niż wykład
- LGD Razem dla Rozwoju – Innowacyjna wieś – dobre praktyki przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
- LGD Zalew Zegrzyński – Organizacja VIII Festiwalu Aktywności Społecznej i Kulturalnej Sołectw
- Miasto i Gmina Drobin – Dożynki Gminno-Powiatowe Drobin 2017
- Miasto i Gmina Serock – Żywność lokalnych rolników dla lokalnej społeczności
- Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Warszawie:
 - » Przetwórstwo mięsa w gospodarstwie rolnym
 - » Rozwój przedsiębiorczości – produkcja żywności lokalnej i tradycyjnej
 - » Kolektory słoneczne, systemy fotowoltaiczne szansą dla rodzinnych gospodarstw rolnych
 - » Konkurs Agroliga 2017
 - » Prawidłowa gospodarka pasieczna zgodna z kodeksem dobrej praktyki rolniczej
 - » Systemy jakości żywności – wsparciem jakości produkcji
 - » Ubezpieczenia w rodzinnych gospodarstwach rolnych
 - » XII Jesienny Jarmark „Od pola do stołu”
 - » XXV Olimpiada Wiedzy Rolniczej
 - » Zarządzanie gospodarstwem rolnym
- Stowarzyszenie NASZA WKRA – Szlak rowerowy „Rowerem nad Wkrę” turystyczną promocją wsi

W uszeregowaniu alfabetycznym wg partnerów wśród 36 operacji KSOW w roku bieżącym znalazły się:

- Centralna Biblioteka Rolnicza – XVI Warszawskie Święto Chleba
- Gmina Baboszewo – Dożynki w Gminie Baboszewo
- Gmina Klembów – Nowoczesne i ekologiczne rolnictwo w gminie Klembów
- Gmina Krasnosielc – Bierzmy przykład ze Świętokrzyskiego – wyjazd studyjny gospodyń wiejskich z gminy Krasnosielc
- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Włączenie społeczne seniorów na obszarach wiejskich Mazowsza – inicjatywy lokalne

- Lokalna Grupa Działania Przyjazne Mazowsze – Lokalna żywność od rolnika bez pośrednika
- Lokalna Grupa Działania Zalew Zegrzyński – Organizacja IX Festiwalu Aktywności Społecznej i Kulturalnej Sołectw
- Mazowiecka Izba Rolnicza:
 - » Sprawdzone u sąsiada u nas też zadziała

- » Polskie rolnictwo dziś i jutro
- Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Warszawie:
 - » Cudze chwalicie swego nie znacie – tradycje kulinarne południowego Mazowsza
 - » Innowacyjność w rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich
 - » XIII Jesienny Jarmark „Od pola do stołu”
 - » Przetwórstwo mleka na poziomie własnego gospodarstwa – warsztaty serowarskie
 - » IV Mazowiecka Konferencja Pszczelarska „Ratujmy pszczoły”
 - » Gospodarstwo opiekuńcze – dla seniorów opieka, a dla rolników nowe możliwości
 - » Konferencja organizowana podczas XX Dni Kukurydzy i Buraka
 - » Ochrona pszczół – to się opłaca
 - » Nowoczesne technologie w uprawie zbóż
 - » Organizacja targów „Kurpiowskie targi rolnicze” w Ostrołęce
 - » XIX Mazowieckie Dni Rolnictwa – prezentacja osiągnięć, promocji polskiej wsi
 - » Gospodarstwa opiekuńcze szansą dla rozwoju obszarów wiejskich
 - » XXVI Olimpiada Wiedzy Rolniczej
 - » Żywność a zdrowie człowieka – świadomy konsument
 - » Olimpiada Wiedzy Rolniczej
 - » Konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne
 - » Kobieta przedsiębiorcza na obszarach wiejskich
 - » Konferencja Pszczelarska „Dbajmy o pszczoły”

- Miasto i Gmina Drobin:
 - » Dożynki Gminne Drobin 2018
 - » Jarmark Łęski 2018
- Miasto i Gmina Serock:
 - » Udział w Targach Turystycznych Wypoczynek 2018 Toruński Festiwal Smaków
 - » Produkty tradycyjne oraz promocja lokalnych gospodarstw agroturystycznych
- Miejskie Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji im. Ryszarda Kaczorowskiego w Raciążu – V Jarmark Raciąski – operacja o charakterze wystawienniczym
- Powiat Siedlecki – Dożynki Powiatu Siedleckiego 2018
- Powiat Sokołowski – Regionalne zwyczaje żniwne i dożynkowe
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Razem dla Rozwoju – Tradycje polskiej wsi
- Zielone Mosty Narwi – „Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich” – wyjazd studyjno-szkoleniowy.

Jak widać przekrój geograficzny i tematyczny przedsięwzięć realizowanych w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich jest bardzo szeroki. Każdy mógł znaleźć w nich coś dla siebie, tematyka przeróżna, formy realizacji

czasem bardzo nowatorskie. Właśnie tak postrzegaliśmy i postrzegamy Krajową Sieć Obszarów Wiejskich – wszechstronną, pracowitą, otwartą na współpracę. Tyle w tym miejscu o operacjach partnerów – jesteście zainteresowani szczegółami? Zapraszamy na www.mazowieckie.ksow.pl

JAK POŁĄCZYĆ KULTURĘ ROLNĄ Z KULTURĄ FIZYCZNĄ

W starym okresie programowania (2007-2013) punktem obowiązkowym Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich były tzw. projekty sieciujące. Projekty, które w teorii miały być realizowane przez każdy z 16 sekretariatów

regionalnych Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w całej Polsce, albo miały obejmować więcej niż jedno województwo (np. kilka lub nawet wszystkie). O kilku z takich projektach właśnie tu i teraz.

Jednym z takich projektów była zapisana w Planie Działania Spartakiada Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. A że zawsze należeliśmy do regionów ambitnych i lubiących wyzwania napisaliśmy pismo do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zgłaszając gotowość do organizacji pierwszej historycznej Letniej Spartakiady Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Przyszła zgoda i ruszyła machina przygotowań. Po pierwsze miejsce. Wybraliśmy obiekty Kozienickiego Centrum Rekreacji i Sportu. Po drugie termin. Stanęło na 9-11 czerwca 2011 roku. Po trzecie kasa. Dzięki życzliwości MRiRW oraz Burmistrza Kozienic **Tomasza Śmietanki** stanęło na sprawdzonej formule – trzydniowe zawody sportowe Lokalnych Grup Działania z całej Polski organizuje Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego oraz Urząd Miasta i Gminy Kozienice. Reprezentacje wojewódzkie LGD rywalizowały w piłce nożnej, piłce siatkowej, pływaniu, biegach krótkodystansowych i przełajowych, tenisie stołowym i darcie.

W I Letniej Spartakiadzie Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w Kozienicach wzięło udział 107 zawodników z Lokalnych Grup Działania i partnerów KSOW z całej Polski. Reprezentacje wystawili: Województwo Lubelskie; Województwo Łódzkie; Województwo Mazowieckie; Województwo Podkarpackie; Województwo Podla-

skie; Województwo Śląskie; Województwo Wielkopolskie; Województwo Zachodniopomorskie; Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi i gospodarcze, czyli Kozienice (Lokalna Grupa Działania Puszcza Kozienicka). Rozegrano 12 dyscyplin, w klasyfikacji medalowej zwyciężyło Województwo Wielkopolskie, zdobywając 11 krążków (w tym 5 złotych), drugie miejsce zajęło MRiRW (7 medali, w tym 4 złote), a trzecie Województwo Zachodniopomorskie (8 medali, w tym 1 złoty). Mazowsze musiało zadowolić się 3 medalami (1 srebrnym i 2 brązowymi). W naszej reprezentacji wystąpili m.in. przedstawiciele **LGD Zielone Mosty Narwi**, **LGD Ziemi Mińskiej**, **LGD Wspólny Trakt**, **LGD Kapitał Praca Rozwój** i **LGD Na piaszkowcu**.

Organizacji drugiej spartakiady podjął się zwycięzca drużynowy z Kozienic – Województwo Wielkopolskie. Z Jarocina (bo właśnie tam II Spartakiada KSOW się odbyła) reprezentacja Województwa Mazowieckiego wróciła z czterema medalami – złotym, srebrnym i dwoma brązowymi, a klasyfikację medalową znów wygrała Wielkopolska. Medalistami Mazowska zostali: **Aldona Molga, Paweł Derdak, drużyna piłkarzy i piłkarzy wodnych.** Tym razem trzon naszej reprezentacji wystawiła **Lokalna Grupa Działania „Wspólny Trakt”** ze Skaryszewa.

Niestety, po 2012 roku ten projekt sieciujący zarzucono wobec braku regionu chętnego do jego organizacji. W nowej perspektywie finansowej 2014-2020 otworzyła się możliwość powrotu do projektów sieciujących finansowanych z budżetu centralnego KSOW (FAPA), zaproponowaliśmy podjęcie prac zmierzających do zgłoszenia projektu „Spartakiada Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich 2016” jako projektu sieciującego z zasięgiem ogólnopolskim, gdzie beneficjentem i głównym organizatorem byłby Samorząd Województwa Mazowieckiego (organ wykonawczy – Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w Województwie Mazowieckim umiejscowiony w Departamencie Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego), ale nowe władze centralne KSOW odeszły całkowicie od projektów sieciujących, a tym samym od spartakiady. Ale medale zostały.

AAAAAABY POKAZAĆ NAJLEPSZE INWESTYCJE

Drugim projektem sieciującym wdrażanym w całej Polsce i dla całej Polski był realizowany w latach 2009-2014 (6 edycji) konkurs „Przyjazna Wieś”. Sekretariaty regionalne Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich organizowały etap regionalny tego konkursu, szukając najlepszych projektów infrastrukturalnych zrealizowanych na terenach wiejskich przy wsparciu środków unijnych. Konkurs miał być bowiem formą wyróżnienia samorządów szczególnie zaangażowanych w budowę infrastruktury ze środków UE. I tak 25 września 2009 roku spośród zgłoszeń do konkursu wyłoniono

następujących laureatów regionalnych konkursu „Przyjazna Wieś”: I miejsce – projekt „Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji – Stoczek, Gajówka Wschodnia – Etap I” – **Gmina Stoczek**, II miejsce – „Zaplanowanie i urządzenie skweru w centrum Troszyna” – **Gmina Troszyn**, a III miejsce – „Zagospodarowanie centrum rynku gminnego w Jedlińsku” – **Gmina Jedlińsk**.

W drugiej edycji konkursu zwycięzcami etapu regionalnego konkursu w Województwie Mazowieckim zostali: I miejsce – „Rozbudowa budynku Gimnazjum i budowa hali sportowej w Dzierżeninie gm. Pokrzywnica” – projekt zrealizowany przez **Gminę Pokrzywnica**; II miejsce – „Partnerstwo dla Rain Mana, Rain Man dla Partnerstwa” – projekt zrealizowany przez **Gminę Lesznów**, a III miejsce – „Zakup wyposażenia kręgielni w Borowiu” – projekt zrealizowany przez **Gminę Borowie**.

W roku 2010 wprowadzono dwie kategorie w konkursie – infrastruktura techniczna i infrastruktura społeczna. Do tej edycji zgłoszono na Mazowszu 14 projektów: infrastruktura techniczna (10 projektów) i infrastruktura społeczna (4 projekty). I tak w kategorii Infrastruktura techniczna: I miejsce – Kompleksowa przebudowa układu komunikacyjnego dla poprawy spójności społeczno-gospodarczej **Gminy Borowie**; II miejsce – Budowa infrastruktury wodociągowej w **Gminie Jabłonna Lacka**, a III miejsce – Budowa boiska sportowego przy szkole podstawowej w Nasiadkach – **Gmina Lelis**. W kategorii infrastruktura społeczna: I miejsce natomiast to projekt Zagospodarowanie centrum wsi Zimnowoda – **Gmina Kałuszyn**; II miejsce – Remont świetlic wiejskich w miejscowościach Suchożebry i Podnieśno oraz zagospodarowanie terenów przy świetlicy w Suchożebkach – **Gmina Suchożebry**, a III miejsce – Budowa skweru Chopinowskiego oraz zagospodarowanie terenu Centrum Kultury w miejscowości Brochów – **Gmina Brochów**. Zwycięskie projekty (I miejsca) zostały zgłoszone do etapu ogólnopolskiego, a wszyscy zdobywcy miejsc I-III otrzymali cenne nagrody rzeczowe ufundowane przez Samorząd Województwa Mazowieckiego. Mocno zaskakującym werdyktem zakończyło się posiedzenie komisji konkursowej w edycji „Przyjaznej Wsi 2011” – konkursu na najlepszy projekt infrastrukturalny współfinansowany ze źródeł europejskich. Podobnie bowiem jak w roku ubiegłym tytuł „Przyjaznej Wsi” w województwie mazowieckim zdobyły bowiem **Gminy Borowie i Kałuszyn**.

Gmina Borowie w tym roku do konkursu w kategorii infrastruktury technicznej zgłosiła projekt „Poprawa jakości usług medycznych oraz sposobu zarządzania placówką poprzez kompleksową przebudowę budynku SP ZOZ w Borowiu oraz zakup sprzętu i wyposażenia”. Drugie miejsce w tej kategorii zajęła **Gmina Staroźreby** – „Budowa sieci kanalizacyjnej z przyłączami”, a trzecie miejsce zdobyła **Gmina Pokrzywnica** z projektem „Zagospodarowanie terenu pod plac zabaw i boisko dla dzieci i młodzieży wraz z adaptacją budynku na świetlicę wiejską”. W kategorii infrastruktury społecznej wyróżniono dwie gminy – zwycięską **Gminę Kałuszyn** – „Rozbudowa biblioteki i zagospodarowanie terenu przy domu kultury w Kałuszynie oraz jego wyposażenie” oraz zdobywcę drugiego miejsca **Gminę Głowaczów** za projekt „Rozbudowa z przebudową urzędzeń sportowo-rekreacyjnych przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Brzozie”. Trzeciej nagrody w tej kategorii nie przyznano.

Rok 2013 to wzmocniony sukces Województwa Mazowieckiego w Konkursie „Przyjazna Wieś”. W kategorii infrastruktura techniczna: I miejsce – Poprawa infrastruktury technicznej terenów inwestycyjnych w Przasnyskiej Strefie Gospodarczej – **Powiat Przasnyski**; II miejsce – Dać szansę wszystkim – informatyzacja drogą do sukcesu – **Gmina Stoczek**, a III miejsce – Zagospodarowanie przestrzeni publicznej – park i plac Kilińskiego w Kałuszynie – **Gmina Kałuszyn**. W kategorii infrastruktura społeczna: I miejsce – Wirtualna Społeczność Szkolna Zespołu Szkół im. Henryka Sienkiewicza w Jeruzalu – **Gmina Mrozy**; II miejsce – Kształtowanie przestrzeni publicznej wsi Gozdowo poprzez zagospodarowanie stawu i kablowe oświetlenie uliczne przy ul. K. Gozdawy oraz przebudowę i rozbudowę sceny koncertowej w parku zabytkowym – **Gmina Gozdowo**, a III miejsce – Strefa rekreacji, kultury i sportu w Rybieniu Nowym – **Gmina Wyszków**.

Jednak 13 grudnia 2013 roku, gdy ogłoszono wyniki V edycji konkursu „Przyjazna Wieś” szczybla krajowego na najlepszy projekt w zakresie infrastruktury zrealizowany na terenach wiejskich przy wsparciu środków unijnych wybuchł szal radości i w Sekretariacie Regionalnym KSOW i z całą pewnością w Starostwie Powiatowym w Przasnyszu, bo okazało się, że

w kategorii infrastruktura techniczna na etapie krajowym zwyciężył **Powiat Przasnyski ze swoim projektem „Poprawa infrastruktury technicznej terenów inwestycyjnych w Przasnyskiej Strefie Gospodarczej”**.

„Przyjazna Wieś 2014” okazała się ostatnią edycją tego cenionego przedsięwzięcia. Kończył się okres programowania 2007-2013, powoli rezygnowano z projektów sieciujących, a później okazało się, że zmiana filozofii KSOW, zmiana władz centralnych i zmiana procedur całkowicie wyeliminowały projekty sieciujące. Chyba szkoda. Z historycznego obowiązku – VI edycja „Przyjaznej Wsi” to w kategorii infrastruktura techniczna: I miejsce **Gmina Stoczek** za projekt „Równać do najlepszych – informatyzacja drogą do sukcesu”, II miejsce **Gmina Borowie** za projekt „Remont i przebudowa nieużytkowanego kościoła w Borowiu”, a III miejsce **Gmina Jabłonna Lacka** za projekt „Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej Gminy Jabłonna Lacka”. W kategorii infrastruktura społeczna: I miejsce **Gmina Głowaczów** za projekt „Budowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego w Głowaczowie”, II miejsce **Gmina Wyszków** za projekt

„Odnowa Centrum Kamieńczyka”, a III miejsce **Gmina Jabłonna Lacka** za projekt „Rekreacja, wypoczynek oraz rozwój integracji społecznej”. Wyróżnienie trafiło do **Stowarzyszenia Kobiet z Pomysłem w Zimnowodzie** za projekt „Z Internetem łatwiej”. Z perspektywy lat można zauważyć, że kilka gmin było szczególnie ak-

tywnych w pokazywaniu i promowaniu swoich inwestycji finansowanych ze środków UE. A przyjaznych wsi i w Polsce, i na Mazowszu dziś możemy naliczyć już setki, jeśli nie tysiące...

RÓŻNE TWARZE PROMOCJI WOJEWÓDZTWA

Kolejnym projektem sieciującym, mającym na celu wspólne działanie wielu sekretariatów regionalnych Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, było branie udziału w Międzynarodowych Targach Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL. I rzecz jasna Mazowsze było obecne na tych targach od samego początku, jeżdżąc co roku na początku kwietnia do Kielc z uśmiechem i zawożąc tam wszystko, co naszym zdaniem na

Mazowszu najlepsze, najpiękniejsze i najsmakowitsze. A co przywoziliśmy? Nowych potencjalnych turystów i wiele razy nagrody za stoisko czy produkty turystyczne. Justyna przywozła nawet... męża, bo swoją drugą połówkę poznała właśnie na Agrotavel. Ale po kolei.

W 2009 roku zadebiutowaliśmy niewielkim stoiskiem zapełnionym przez mazowieckie samorządy. Pokazaliśmy m.in. projekt „Mazowsze Chopina”. Stawialiśmy pierwsze targowe kroki w Kielcach, ale chyba nasza nieporadność przypadła organizatorom do gustu, bo wręczyli nam na I Targach Agrotavel wyróżnienie za prezentację targową.

Rok 2010 i druga edycja to czas szczególnie, bo ze względu na tragiczną katastrofę lotniczą nie mogły być radosne i rozśpiewane. Przywieźliśmy do Kielc trzy Lokalne Grupy Działania, kilku artystów ludowych i zespoły folklorystyczne, które ostatecznie, co zrozumiałe, nie pokazały swojego kunsztu na scenie kultury.

Nasza obecność na Agrotavel w 2011 roku zaznaczona była kajakami, konkursem „Koło fortuny” i wspaniałym młodym artystą z Kurpiów **Karolem Samselem**. Młodzieniec wraz z ojcem wyróżnieni zostali za najciekawszy produkt agroturystyczny.

W 2012 roku postawiliśmy na oryginalność stoiska. Sześć wysp specjalnych (Radom, Siedlce, Ostrołęka, Ciechanów, Płock i Warszawa), a goście unosząc wzrok mogli zobaczyć wielkoformatowy wydruk mapy naszego regionu z najciekawszymi propozycjami turystycznymi. Ponad 60 osób promowało Mazowsze na ponad 100 metrach kwadratowych.

Kolejny rok i V edycja targów to drugie wyróżnienie mazowieckiej ekspozycji w konkursie na najładniejszą prezentację targową. Doceniono tym razem pierogi, kapustę z grzybami, ciasta, ale również skrzypce, fidle, ligawy i fujarki. 7 Lokalnych Grup Działania obecnych na mazowieckim stoisku dwoiło się i troiło, by przykuć uwagę zwiedzających.

Prezentacje w roku 2014 były chyba największym dotychczasowym przedsięwzięciem Mazowsza w Kielcach. Złożyła się na to rekordowa liczba partnerów – 30 lokalnych grup działania, kół gospodyń wiejskich i zespołów, dynamika zdarzeń i odrębna Mazowiecka Scena Kultury. Wreszcie Bractwo Rycerskie Ziemi Mińskiej. Ostatecznie – III miejsce w konkursie.

W roku 2015 postanowiliśmy zaprezentować cztery ginące zawody. Podzieliiliśmy zatem stoisko na sektor wikliny, garncarstwa, rzeźbiarstwa i wycinanek z papieru. Powróciło „Koło fortuny”. Pojawili się rycerze i zespoły

śpiewacze. A całość nadzorował... **Chuck Norris**. VII Targi Agrotravel to II miejsce Mazowska w rywalizacji targowej.

Kolejny rok to wspaniały projekt „Pociągiem do natury” pokazany razem z województwem łódzkim. Dwa bliźniacze stoiska połączone linią kolejową, mnóstwo akcentów kolejarskich, ale i wiele atrakcji na linii kolejowej Warszawa – Łódź i nie tylko. Specjalny przewodnik. Mnóstwo muzyki. Wizyta Pani Marszałek **Janiny Ewy Orzełowskiej**. Zwycięstwo w konkursie na najładniejsze stoisko...

W ubiegłym roku poszliśmy za ciosem. „Pociąg do natury” rozszerzyliśmy o akcenty kulturalne i powstał projekt „Pociągiem do natury – koleją do kultury”. Obok niego stoisko „Moda na Mazowsze”. Pięć muzeów. Trzy kapele ludowe. I gość specjalny – Pan Czocher z „Mam talent”. Nie mogło skończyć się inaczej jak ponownie tytułem najciekawszego stoiska targowego.

Podczas X jubileuszowych Międzynarodowych Targów Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki Agrotravel w Kielcach zaprezentowaliśmy mazowiecką tradycję, kulturę, gościnność i otwartość skupioną w pigułce „Mazowiecki Szlak Tradycji – co krok to obyczaj”.

Projekt najnowszy, wszechstronny, oparty na tematycznych ścieżkach turystyczno-dydaktycznych. Projekt przemierzający Mazowsze wszere i wzdłuż. Dla miłośników architektury, kulinariów, rękodzieła, muzyki i tańca.

I tym razem pobyt na Agrotravel 2018 zakończył się nagrodą za najlepszy produkt turystyczny targów. Można po latach powiedzieć, że zdobyliśmy zatem jako Mazowsze na tych targach wszystko. Nagrody, nowych przyjaciół, fantastycznych partnerów. A najważniejsze – serca i podniebienia gości. Na Mazowsze warto zaglądać niezależnie od pory roku i pogody.

Bywaliśmy nie tylko w Kielcach.

Promowanie Mazowska, mazowieckich produktów i walorów turystycznych to jedno z zadań, które wypełnialiśmy przez te lata. I oczywiście nie tylko targi kieleckie były instrumentem do pokazywania tego, co na Mazowszu najpiękniejsze i najsmaczniejsze.

Co roku staraliśmy się bywać trzy, cztery razy na znanych i cenionych imprezach targowych, a w minionym dziesięcioleciu były to m.in.

- » Międzynarodowe Targi Wyrobów Spożywczych Polagra-Food w Poznaniu
- » Dni Produktu Tradycyjnego POLSKIE SMAKI w Ząbkach
- » Targi Fruit Logistica w Berlinie
- » Ogólnopolskie Targi Sieci Dziedzictwa Kulinarnego

- » Targi Smaki Regionów w Poznaniu
- » Targi Ekologiczne w Ostrołęce
- » Mazowieckie Targi Rolnictwa i Przedsiębiorczości w Sochaczewie.

TRZY RAZY UDAŁO SIĘ DLA STUDENTÓW

W 2011 roku wpadliśmy na pomysł poprowadzenia autorskiego konkursu na najlepszą pracę magisterską poświęconą rozwojowi obszarów wiejskich w województwie mazowieckim. Konkurs miał mieć na celu popularyzację najciekawszych rozwiązań i jednocześnie zwiększyć zainteresowanie studentów oraz środowisk akademickich tematyką rozwoju mazowieckiej wsi. Adresowany był do studentów uczelni wyższych. I nie zawiedliśmy się. Przynajmniej przez pierwsze trzy edycje tego konkursu. Choć prac magisterskich nie przychodziły na ten konkurs setki czy dziesiątki, to komisja konkursowa złożona z naukowców zaproszonych do współpracy przez pierwsze trzy edycje miała co robić, co analizować i oceniać. I tak w 2011 roku, choć pierwszej nagrody nie przyznano, to całkiem pokaźna II nagroda (5.000 zł) trafiła do Pani **Sylwii Łubek** za pracę „Wyznaczniki konkurencyjności na rynku owoców i warzyw w skali regionu przed i po integracji z UE na przykładzie województwa mazowieckiego”, a III nagroda (3.000 zł) do Pani **Martyny Skalskiej** za rozprawę „Lokalna samorządność społeczności Podkowy Leśnej jako egzemplifikacja idei społeczeństwa obywatelskiego”. W 2012 roku, czyli w drugiej edycji konkursu, wpłynęło osiem prac, z czego jednej postanowiono nie oceniać ze względu na niespełnienie wymogów formalnych. Komisja dokonała oceny prac, wypełniając indywidualne karty ocen i obliczając średnią arytmetyczną i przyznała miejsca i nagrody w konkursie. I tak I miejsce za pracę „Odmiany gospodarki lokalnej na przykładzie gmin Karczew i Sieciechów Województwa Mazowieckiego” zajęli **Kinga Balcerek i Daniel Wąsik**. II nagroda za „Zagospodarowanie obszarów podworskich w powiecie ciechanowskim” trafiła do **Doroty Dzierżanowskiej**. A trzecie nagrody zdecydowano przyznać dwie. Za pracę „Badania zachowań prozdrowotnych wśród uczniów wybranych szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych na terenie powiatu ostrołęckiego” **Annie Samsel**, a za analizę „Program Leader jako narzędzie realizacji celów ekologicznych na przykładzie województwa mazowieckiego” **Sandrze Kreczko**. Komisja postanowiła również jednogłośnie przyznać pozaregulaminowe

wyróżnienie dla nieoceniaanej w trybie indywidualnym pracy „System dopłat jako kompensacja ekonomiczna zadrzewień śródpolnych” dla **Marty Trzcianowskiej**, podkreślając jej nowatorstwo, oryginalność i możliwość zastosowania także w województwie mazowieckim.

Rok 2013 nie sygnalizował, że będzie rokiem ostatnim tego konkursu. Wpłynęło sześć prac, z czego jednej postanowiono nie oceniać ze względu na niespełnienie wymogów formalnych. I miejsce ex aequo (kwoty po 6.000 zł) przyznano **Kindze Noras** za pracę „Projekt zintegrowanego systemu wspomagającego prowadzenie dokumentacji oraz zarządzanie gospodarstwem rolnym” oraz **Paulinie Tuka** za pracę „Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości na Mazowszu”, II miejsca nie przyznano, a III miejsce (3.000 zł) zajęła **Katarzyna Dutkiewicz** za pracę „Ocena poziomu wykorzystania Internetu przez gimnazjalistów na terenie powiatu białobrzeskiego”. Kto powie, że takie sumy dla świeżo upieczonych absolwentów wyższych uczelni to żadna atrakcja?

I niestety, okazało się, że mimo dość dużych akcji promocyjnych tego konkursu (m.in. plakaty na uczelniach i reklamy prasowe) studenci nie garną się, może nie tyle do pisania prac o Mazowszu, co do odważnego aplikowania w konkursie. Trudno nam było uwierzyć, że kwoty nagród finansowych (sięgające 6.000 zł) nie motywują do pisania prac o Mazowszu, a co ważniejsze składania ich w naszym konkursie, ale niestety okazało się, że w 2014 roku konkurs zakończyliśmy smutnym komunikatem „Ze względu na niewielką ilość zgłoszeń do IV edycji konkursu na najlepszą pracę magisterską poświęconą rozwojowi obszarów wiejskich w województwie mazowieckim jesteśmy zmuszeni, po raz pierwszy niestety, ale konkurs ten odwołać”, a w 2016 roku (wszystkie konkursy miały rok przerwy ze względu na okres przejściowy okresów programowania Unii Europejskiej – kończył się etap 2007-2013, jeszcze na dobre nie rozpoczął okres 2014-2020) jedynie czwórka absolwentów wyższych uczelni wykazała się odwagą i przesłała nam w terminie swoje prace magisterskie do tego konkursu. Cała czwórka zgłoszonych była dla nas zwycięzcami, więc, mimo że nie były to regulaminowe wysokie nagrody finansowe, to wszyscy zgłoszeni już otrzymali od nas zaskakujące przesyłki z niespodziankami Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. I tak konkurs na najlepszą pracę magisterską dotyczącą obszarów wiejskich na Mazowszu przeszedł niestety do historii... Ale może wkrótce zaczniemy kolejny rozdział tego przedsięwzięcia?

Mieliśmy konkurs „Przyjazna Wieś”. Mieliśmy konkurs dla studentów. Myśleliśmy o dalszym rozwoju propozycji konkursowych, bo przecież warto szukać najlepszych, nagradzać najaktywniejszych, pokazywać dobre praktyki. Biuro kilka razy przeszło burzę mózgow. Sieć internetowa kilka razy zagrzała się w poszukiwaniu inspiracji. Piłeczka podskakiwała w naszych głowach i nie mogło to skończyć się inaczej. W 2013 roku rozpoczął się nowy etap działalności Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Zmasowany atak konkursów.

12 grudnia 2013 roku w kinie Nowa Praha w Warszawie odbyła się uroczysta gala podsumowująca dwa konkursy realizowane przez ówczesny Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w województwie mazowieckim. Nagrodzono magistrów z opisywanego w poprzednim rozdziale konkursu. I zakończono pierwszą (ale jak się potem okazało i ostatnią) edycję konkursu na najlepszy materiał prasowy, radiowy lub telewizyjny poświęcony rozwojowi obszarów wiejskich. W kategorii materiałów prasowych nagrodzono w nim: red. **Macieja Miłosza** za odwagę zajęcia się zagadnieniami socjologii wsi i kompleksowość zaproponowanej publicystyki w materiale „Wieścuch. Poprawiona wersja mieszczucha” Dziennik. Gazeta Prawna; red. **Beatę Modzelewską** za ciekawe reporterskie pokazanie specyfiki produkcji rolnej północnego Mazowsza w materiale „Jesteśmy krainą mlekiem płynącą” Tygodnik Ostrołęcki i red. **Stanisława Jastrzębskiego** za konsekwentne i sprawne poruszanie się w tematyce rolnictwa ekologicznego i produktów tradycyjnych i regionalnych w materiale „Gospodarstwa ekologiczne” Tygodnik Siedlecki. W kategorii materiałów radiowych nagrodzono jednego dziennikarza red. **Elżbietę Abramczuk-Kalinowską** za duże wartości poznawcze i edukacyjne w sposobie pokazywania zagadnień utrwalających dziedzictwo mazowieckiej wsi („Chełmoński obecny” Radio Bogoria), w kategorii TV dwoje – red. **Sebastiana Śmietanowskiego** za dobór tematów społecznie ważnych dla mieszkańców konkretnych wsi i społeczności („Spółdzielnia socjalna” TVP Regionalna) i red. **Annę Grabianowską-Szymczak** za podjęcie trudnego problemu społecznego niezrozumienia dla wysiłków gminnego samorządu („Przedszkola w gminie Zabrodzie” TVP Regionalna).

No i nieco rozzarowani (nie poziomem materiałów, ale ich ilością i brakiem różnorodności) uznaliśmy, że choć pierwsze koty za płoty, to drugi

raz akurat tego konkursu nie spróbujemy. Poszukamy innych adresatów, innych założeń. Nie bez znaczenia były opinie członków komisji konkursowej (m.in. wykładowców Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego), a i samych uczestników. Tej pierwszej i jedynej jak dotąd edycji konkursu KSOW dla dziennikarzy.

Także w 2013 roku wystartowaliśmy z konkursem na najaktywniejszą liderkę wiejską. I ku naszej radości ten konkurs do dziś cieszy się dużym zainteresowaniem, a my co roku poznajemy kolejne fantastyczne, przeaktywne panie będące w swoich społecznościach prawdziwymi liderkami. Konkurs jest do dziś adresowany do liderek społeczności wiejskiej (działaczek kół gospodyń wiejskich, organizacji pozarządowych, lokalnych grup działania etc.). Ważne, że panie nie zgłaszają się same, a zgłaszają je współpracownicy i obserwatorzy. Ważne, że oceniają je w konkursie same kobiety, a ostatnimi laty także liderki z lat poprzednich, bo kto lepiej oceni liderkę, jak nie liderka?

Konkurs zawsze składał się i składa do dziś z trzech minietapów – testu dotyczącego województwa mazowieckiego, PROW 2007-2013 (obecnie 2014-2020) i KSOW, krótkich wywiadów (rozmów komisji) i analizy nadesłanych materiałów (rekomendacji, kronik, opisów działalności). I zawsze największy lęk uczestniczek budził i budzi test. Co roku Marcin (który, mimo że nie wchodzi w skład komisji konkursowej, to jednak jako autor konkursu wie o nim wszystko, a i co roku trzyma rękę na pulsie) odbiera kilka telefonów zaczynających się od pytania – a co to za test? I co roku odpowiada cierpliwie, że nie ma się czego bać, że to nie matura ani egzamin magisterski, że to wspólna zabawa, a pytania (choć bywają podchwytliwe) nie są zbyt trudne. I cóż się okazuje? Że choć jedno z pytań powtarza się od trzech lat, to nadal pada 50 % błędnych odpowiedzi. No bo ile mamy na Mazowszu portów lotniczych i autostrad? Liderki zapominają o Radomiu, a dla jasności już dziś zdradzamy, że tego pytania nie będzie w latach kolejnych.

No i dla historycznego porządku – Najaktywniejsza Liderka Wiejska KSOW AD 2013 to Pani **Teresa Majkusiak (Skaryszew)**, II miejsce ex aequo Pani **Barbara Góral (Borzychy)** i Pani **Grażyna Jałgos-Dębska (Opypy)**, a III miejsce ex aequo Pani **Anna Szpura (Stara Kornica)** i Pani **Hanna Wronka (Równe)**. Wyróżnienie specjalne trafiło do Pani **Bożeny Bajkowskiej**.

W roku kolejnym komisja zdecydowała, że tytuł najaktywniejszej liderki obszarów wiejskich w województwie mazowieckim w roku 2014 otrzyma Pani **Anna Szpura** ze Starej Kornicy. Drugie miejsce w tej edycji konkursu zdobyła Pani **Maja Winiarska-Czajkowska** (sołtys wsi Opypy), a trzecie Pani **Joanna Lutkiewicz** z Franopola.

Liderka AD 2016 to **Anna Łukawska-Adamczyk** ze wsi Koszajec (gm. Brwinów). Pani Anna wśród swoich największych sukcesów wymieniała m.in. organizację bezpłatnych warsztatów dla mieszkanki swojej wsi, zainicjowanie bali charytatywnych, adaptację starego garażu na działalność Koszajeckiego Garażu Babskiego, organizację dni sąsiada, pikników ekologicznych, kina plenerowego, poranków dla dzieci, Festiwalu Otwarte Ogrody, założenie fundacji WIEŚWIEJAK. A to tylko fragment z opisu jej działalności i aktywności. Dziś po latach okazuje się, że aktywność Pani Ani doceniły także władze lokalne i jest ona już dyrektorką lokalnego ośrodka kultury uprzednio zdobywając tytuł Kobiety Sukcesu na Mazowszu. Drugie miejsce w 2016 zdobyła Pani **Magdalena Poświata** z gm. Joniec (sołtyska Sołectwa Joniec-Kolonia, prezes Stowarzyszenia Kreatywnych Kobiet „Na obcasach”), a trzecie **Jolanta Kęsicka** z Rakowa, gm. Wyszogród (sołtyska wsi Rakowo, Prezes Stowarzyszenia Gospodyń Wiejskich). Komisja konkursowa (złożona tradycyjnie z samych pań) postanowiła także wyróżnić dwie aktywne kandydatki – Panią **Annę Szpurę** ze Starej Kornicy (zwycięzczyni z 2014 roku) i Panią **Barbarę Szulczyńską** z Kampinosu (czołowa działaczka Towarzystwa Kampinoskiego) wszystkie pozostałe pięć pań nagradzając w uznaniu ich aktywności upominkami PROW/KSOW.

Mariola Kruk, bibliotekarka i blogerka z Podkońców (gmina Rzecznów), została z kolei wybrana najaktywniejszą liderką wiejską AD 2017. Drugie miejsce zdobyła Pani **Justyna Kaczorek** z Gminy Baranowo – niestrudzona animatorka kultury i tradycji kurpiowskiej, która z wielką pasją wykonuje swoje obowiązki zawodowe i społeczne, a trzecie Pani **Monika Biezuńska** z gminy Wyszaków, sołtys wsi Leszczydół Stary, której podwórko stało się (przy braku gruntów gminnych we wsi) miejscem integracji lokalnej społeczności.

Rok 2018 to triumf pani **Bożeny Mistygacz** ze wsi Rudki (gmina Przyłęk). Drugie miejsce w tegorocznym konkursie zajęła Pani **Kinga Szczypek** z Ciekosyna w gminie Nasielsk – założycielka Stowarzyszenia „Skafander” i pomysłodawczyni wielu ciekawych projektów na terenie gminy, a trzecie Pani **Henryka Brdękiewicz** ze Starego Szelkowa – twórczyni m.in. „Teatru Cioci Heni”.

Komisja postanowiła również wyróżnić cztery liderki – panie **Mirosławę Żaglewską, Alicję Dybkowską-Purwin, Mariannę Jałochę**

i Hannę Wronkę – nagrodami rzeczowymi o wartości 500 zł każda, a wszystkie biorące udział w finale panie upominkami Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, bo każda z nich, przyjeżdżając do Warszawy, dała świadectwo, że jest prawdziwą liderką. I każda wyróżnia się szczególnym zaangażowaniem w rozwój swojej lo-

kalnej społeczności.

Nagrodami w tym konkursie od początku są drobne nagrody rzeczowe dla samej liderki (kupowaliśmy m.in. sprzęty biurowe czy aparaty fotograficzne), ale przede wszystkim środki na zakupy dla społeczności (instytucji, organizacji) wskazanych przez zwyciężknie panie. I tak do świetlic, remiz czy szkół trafiły defibrylatory, nagrzewnice czy klimatyzatory, sprzęty AGD czy nawet wysokiej klasy sprzęt nagłośnieniowy i elementy siłowni zewnętrznych, bo liderki dobrze wiedziały i wiedzą, czego potrzebuje ich najbliższe środowisko.

MUZYKA ŁAGODZI OBYCZAJE

W 2013 roku wystartował także kolejny konkurs Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich prowadzony podobnie jak konkurs dla liderki do dziś. Pięć edycji. Pięć prawdziwych świąt muzyki we wspaniałych, życzliwych i radosnych miejscach. Konkurs na najlepszą orkiestrę dętą KSOW. Konkurs najbliższy sercu jednemu z nas, pracowników biura. Pracownikowi muzykującemu w wolnych chwilach.

Najpierw trzeba było o konkursie szeroko poinformować. Pojawiły się plakaty, informacje prasowe, wiadomości w sieci. Potem ogłoszono

nabór i do Sekretariatu Regionalnego KSOW wpłynęło we wskazanym terminie całkiem sporo (bo aż 12) zgłoszeń. Potem wybrano miejsce rozgrywania finału, czyli scenę dla finałowych przesłuchań. Za pierwszym razem z wielu chodzących o głowach lokalizacji wymyśliłiśmy amfiteatr nad Wisłą w Wyszogrodzie – miejsce urokliwe, wręcz magiczne. I wreszcie w sobotę 14 września 2013 roku w Wyszogrodzie stało się dziewięć z dwunastu zgłoszonych orkiestr, a komisja konkursowa złożona z przedstawicieli gospodarzy – gminy Wyszogród, Związku Ochotniczych Straży Pożarnych i Urzędu Marszałkowskiego jednogłośnie zdecydowała o przyznaniu ex aequo dwóch pierwszych miejsc dla orkiestr **OSP Gozdowo i OSP Nadarzyn. OSP Bogate** – II miejsce, **OSP Joniec** – III miejsce, a **OSP Kaski i OSP Liw** – wyróżnienia. Dyplomy w konkursie wręczył podczas finałowej gali Marszałek Województwa Mazowieckiego **Adam Struzik** z towarzyszeniem ówczesnego Burmistrza Miasta i Gminy Wyszogród (a dziś Starosty Płockiego) **Mariusza Bieńka** oraz członków jury pod przewodnictwem artysty muzyka **Andrzeja Batora**. Zdobywcy pierwszych trzech miejsc otrzymali także nagrody finansowe na zakup niezbędnego sprzętu i instrumentów w wysokości 7.000 zł, 4.000 zł i 2.000 zł, a wszyscy uczestnicy, prócz emocji i wspomnień, zabrali do domów drobne upominki od Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

13 września 2014 zgromadził z kolei w Grodzisku Mazowieckim trzynaście z piętnastu orkiestr dętych zgłoszonych do drugiej edycji konkursu na najlepszą orkiestrę dętą Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Konkurs trwał blisko siedem godzin, grodziski deptak zamienił się w plac mundurów i uniformów, utworów muzyki poważnej i aranżacji rozrywkowych, koncertów na scenie i parad musztry. Każda z orkiestr starała się zapaść w pamięć licznych widzów i przechodniów na grodziskim deptaku, a także zyskać dobre oceny u jurorów konkursu. Walczono nie tylko o prestiż i uznanie, ale również o nagrodę 10.000 zł. Przegląd wielką przewagą punktową nad pozostałymi orkiestrami wygrała **Młodzieżowa Orkiestra Dęta Miasta Zwolenia**. Ich konto wzbogaciło się o 10.000 zł z przeznaczeniem na instrumenty, sprzęt, nuty czy stroje. Różnica punktowa między pozostałymi orkiestrami była natomiast bardzo niewielka. Niestety komisja konkursowa nie mogła wyróżnić wszystkich i ostatecznie zdecydowała o przyznaniu drugiego miejsca i kwoty 6.000 zł dla **Parafialnej Orkiestry Dętej ze Szczutowa**, a trzecią lokatę i 3.000 zł zdobyła **Orkiestra Moderato z Warki**. Kolejne trzy miejsca nagro-

dzono kwotami po 1.000 złotych, a zdobyły je: orkiestry z **Bogatego** (IV miejsce), **Starej Białej** (V miejsce) i **Jońca** (VI miejsce). Członkowie jury ze Związku Ochotniczych Straży Pożarnej, Mazowieckiego Instytutu Kultury, Ośrodka Kultury Gminy Grodzisk Mazowiecki i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego podkreślali, że wszystkie trzynaście orkiestr było wspaniałe i wszystkie zasługują na podziw i uznanie.

Kolejny finał Konkursu na Najlepszą Orkiestrę Dętą KSOW odbył się 17 września 2016 w Jońcu, który sam prowadzi wspaniałą orkiestrę dętą i chyba właśnie dlatego samodzielnie zgłosił gotowość do organizacji tego

finału. Po raz pierwszy wszystkie obecne na finale orkiestry otrzymały nagrody finansowe. Po całym dniu przesłuchań zdecydowano, że Orkiestra Dęta OSP **Łukomie** (VIII miejsce); Młodzieżowa Orkiestra Dęta OSP **Bogate** (VII miejsce), Miejska Młodzieżowa Orkiestra Dęta **Chorzele** i **Radzywińska** Orkiestra Dęta (ex

aequo V miejsce) oraz Orkiestra Dęta OSP **Pilawa** (IV miejsce) otrzymają nagrody po 1.000 zł. Trójkę na podium natomiast uszeregowano na podstawie przesłanych materiałów, ale przede wszystkim występu na żywo, w sposób następujący: **III miejsce** - Młodzieżowa Orkiestra Dęta OSP **Joniec** (nagroda 1.500 zł); **II miejsce** - Gminna Orkiestra **Stara Biała** (nagroda 2.000 zł) a **I miejsce** - Młodzieżowa Orkiestra Dęta **Tłuszcz** (nagroda 3.500 zł). Tym samym orkiestra z Tłuszcza dołączyła do orkiestr z **Gozdowa** i **Nadarzyna** (zwycięzcy w 2013 roku) oraz **Zwolenia** (laureat I miejsca w 2014 roku), które z dumą mogą mówić o sobie Najlepsza Orkiestra Dęta Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w województwie mazowieckim. Nagrody, puchary i dyplomy tym razem wręczali Skarbnik Województwa Mazowieckiego **Marek Mieszalski**, Dyrektor Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego **Radosław Rybicki**, Wójt Gminy Joniec **Marek Czerniakowski** oraz Przewodniczący Komisji Konkursowej **Marian Chmielewski**.

Za czwartym podejściem to Dom Pracy Twórczej Reymontówka dzięki współpracy Powiatu Siedleckiego z Samorządem Województwa Mazowieckiego był w niedzielę 17 września 2017 roku areną zmagania konkursowych, do których stanęło siedem orkiestr dętych z całego

Mazowsza. Przez cały dzień rozbrzmiewały tam polskie i światowe standardy, aranżacje muzyki poważnej i filmowej, tematy klasyczne, znane i zaskakujące. Orkiestry podeszły bowiem bardzo poważnie do rywalizacji nierzadko szykując się do niej niemalże do ostatniej chwili. Zmaganiom przez cały dzień kibicowali Starosta Powiatu Siedleckiego **Dariusz Stopa** i Wiceprzewodniczący Rady Powiatu **Marek Plichta**, obaj gospodarze powiatu zaszczytili również ceremonię wręczenia nagród. Po południowych przesłuchaniach komisja konkursowa – przedstawiciele Ochotniczych Straży Pożarnych **Marian Chmielewski** (przewodniczący komisji) i **Jerzy Zawisza**, Starostwa Powiatowego w Siedlcach **Stanisław Biardzki** oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego **Anna Grzywacz** i **Marcin Rzońca** – zdecydowała, że nagrodzi nie tylko wszystkie siedem orkiestr konkursowych, ale także wszystkich kapelmistrzów i szóstkę najmłodszych muzyków. I tak wyróżnienia ubiegłorocznego konkursu na Najlepszą Orkiestrę Dętą Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (każde warte 1.000 zł) trafiły do: **Orkiestry OSP Łukomie**, **Orkiestry Dętej Boni Angeli z Jedlni**, **Młodzieżowej Orkiestry Dętej z Jońca** oraz **Parafialnej Orkiestry Dętej ze Szczutowa**. Trzecią nagrodę (2.500 zł) zdobyła **Radzywińska Orkiestra Dęta**. II miejsce i 3.500 zł podobnie jak w ubiegłym roku trafiły do **Orkiestry Dętej ze Starej Białej**. Natomiast tytuł Najlepszej Orkiestry Dętej KSOW i 5.000 zł pojechały w tym roku do **Miejskiej Orkiestry Dętej Furioso z Kozienic**. Poza konkursem licznie zgromadzeni mogli wysłuchać także minikoncertów orkiestry OSP Mordy oraz gwiazdy niedzielnego popołudnia, ubiegłorocznego zwycięzcy, Młodzieżowej Orkiestry Dętej z Tłuszcza.

W tym roku do malowniczej Ilży u stóp majestatycznego zamku przyjechało sześć z siedmiu zgłoszonych orkiestr. Znów bardzo zróżnicowanych - typowych, młodzieżowych, strażackich czy bigbandowych. Przywożąc zespoły mażorettek, minimusztę paradną czy bardzo utalentowanych wokalistów. Po półgodzinnych koncertach każdej z nich wystąpił ubiegłoroczny laureat konkursu KSOW Kozienicka Orkiestra Dęta Furioso, dzień tym samym stał się prawdziwym świętem muzyki. Pięciosobowa Komisja Konkursowa w czasie występu gwiazdy dokonała wyboru tegorocznych laureatów. I tak I miejsce, **tytuł Najlepszej Orkiestry Dętej Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich 2018** i nagroda finansowa w wysokości 5.000 zł trafiły do **Orkiestry Dętej OSP Pilawa**. II miejsca wraz z nagrodą 4.000 zł pojechały tym razem do **Młodzieżowej Orkiestry Dętej Ochotniczej Straży Pożarnej w Wyszkowie**, a III lokatę i nagrodę 3.000 zł przyznano

Miejskiej Orkiestrze Moderato z Warki. W uznaniu trzech pozostałych orkiestr z Różana, Jedlni i Iłży jury postanowiło przyznać im wyróżnienia konkursowe w wysokości 1.000 zł każda. Nagrody w postaci symbolicznych czeków wręczyli Pan **Marian Chmielewski**,

Przewodniczący Komisji Konkursowej, Pan **Zbigniew Gołąbek**, Radny Sejmiku Województwa Mazowieckiego i Pan **Marek Łuszczek**, Zastępca Burmistrza Iłży.

Muzyka łagodzi obyczaje. A konkurs dla orkiestr dętych, choć oczywiście nie każda orkiestra wracała

z niego bardzo zadowolona (przegrani czasem dość ostro reagowali na osady jury), chyba już na stałe wpisał się w kalendarz znanych i cenionych imprez Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na Mazowszu. Wzięło w nim udział ponad 30 orkiestr, ponad 1500 muzyków, wiele talentów zostało odkrytych, wiele przypomnianych, a wiele pozycji ugruntowanych. Nagrody rzeczowe, a potem finansowe (na początku sami kupowaliśmy sprzęt dla orkiestr, w ostatnich dwóch latach przelewamy środki na konta instytucji prowadzących i one samodzielnie kupują to, co najpotrzebniejsze) o łącznej wartości już blisko 100 tysięcy złotych. Panowie kapelmistrzowie, panie i panowie muzyki, wielkie brawa!

NAJMNIEJSZE, ALE BARDZO WAŻNE

W 2017 roku grę konkursów KSOW postanowiliśmy rozszerzyć o kolejny element. O konkurs na najaktywniejsze sołectwo Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, czyli o poszukiwanie sołectw, które nie ograniczają się do zbierania podatków, ale próbują, szukają, rozwijają się, aktywizują mieszkańców. Zwłaszcza w dobie coraz bardziej popularnych Funduszy Sołeckich. I Konkurs „Najaktywniejsze sołectwo Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich – Sukcesy widać po sąsiedzku” rozstrzygaliśmy w 2017 po raz pierwszy, a szesnaście zgłoszonych do konkursu sołectw już w kartach zgłoszeniowych błyszczało niebanalną aktywnością i zaangażowaniem w rozwój swoich lokalnych społeczności. Komisja konkursowa, tym razem złożona z naszych współpracowników z innych wydziałów Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich zajmujących się m.in. funduszami

europiejskimi i aktywnością lokalną, zdecydowała, że w pierwszym roku konkursu pięć mazowieckich sołectw okrzyknie **Najaktywniejszym Sołectwem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich**. Symboliczne czekie, każdy na 5.000 zł, do wykorzystania na potrzeby sołectwa i honorowe tytuły otrzymały podczas **XI Mazowieckiego Kongresu Rozwoju Obszarów Wiejskich** z rąk Wicemarszałek **Janiny Ewy Orzełowskiej** sołectwa: **Jarzębia Łąka** (gmina Tłuszcz); **Wolica** (gmina Radzymin); **Rumoka** (gmina Lipowiec Kościelny); **Dzięgielewo** (gmina Gozdowo) oraz **Równe** (gmina Strachówka).

„Sołectwa niebanalne. Aktywne. Kreatywne. Budujące wspólnotę lokalną. Takich sołectw szukaliśmy w konkursie »Najaktywniejsze sołectwo Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich – Sukcesy widać po sąsiedzku.« I dziewięć takich sołectw KSOW postanowił nagrodzić w 2018 roku” pisaliśmy w relacjach prasowych dot. konkursu w roku 2018. **I miejsce** w tegorocznej edycji konkursu i nagrodę finansową w wysokości 5.000 zł zdobyło **Sołectwo Stanisławice** (gmina Kozienice). Jego przeaktywna codzienność, liczne przedsięwzięcia, integracja mieszkańców i ich pracowitość były najwyżej ocenione przez komisję konkursową. Sołtyska, Pani **Joanna Kwaśnik**, od prawie 11 lat ogarnia żywioł koła gospodyń wiejskich, współpracuje z LGD i OSP, organizuje półkolonie i festyny dla dzieci, prowadzi kroniki wsi i pozyskuje środki na jej rozwój. Komisja była niemal jednomyślna, że zgłoszenie Stanisławic zasługuje na tytuł „Najaktywniejszego sołectwa Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich 2018”.

II miejsce i kwota 3.500 zł trafiło do **Sołectwa Ciekryn** (gmina Nasielsk),

a **III miejsce** i wsparcie w wysokości 2.000 zł do **Sołectwa Skubianka** (gmina Serock). Komisja zdecydowała także o przyznaniu sześciu sołectwom: **Aleksandrowo**, gmina Lelis; **Bończa**, gmina Warka; **Golejewo**, gmina Gozdowo; **Ludwinów**, gmina Jakubów; **Pogroszyn**, gmina Wieniawa; **Równe**, gmina Strachówka wyróżnień w wysokości 750 zł. Każde z nagrodzonych sołectw wyróżnia się pomysłowością czy aktywnością. I oczywiście skutecznością w pozyskiwaniu środków na nawet najmniejsze sołectkie pomysły. Uroczyste wręczenie nagród odbyło się podczas

XII Mazowieckiego Kongresu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Dodatkowym wyróżnieniem jest coroczny wyjazd studyjny dla sołtysów reprezentujących wszystkie zgłoszone do konkursu sołectwa. W 2017 roku odwiedziliśmy z nimi Opolszczyznę, w 2018 roku Świętokrzyskie. O tym, kto, po co i dlaczego na wyjazdach studyjnych już w następnym rozdziale.

NIE WYWAŻAJCIE OTWARTYCH DRZWI

Wyjazdy studyjne mają wiele zalet – można podpatrzeć ciekawe rozwiązania, posłuchać o zastosowanych metodach, poznać nowych ludzi, wymienić doświadczenia. Jak najłatwiej poznać dobre praktyki jak nie ich dotykając, czując czy oglądając? Dlatego Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich nie uciekała i nie ucieka od organizacji wyjazdów studyjnych, starając się co roku odnajdywać nowe tematy, kierunki i grupy docelowe. Co innego interesuje przedstawicieli lokalnych grup działania, co innego samorządowców, a co innego rolników i przedsiębiorców. Kogo, z kim i po co odwiedzaliśmy przez te ostatnie dziesięć lat? Oto kilka przykładów.

W poprzednim rozdziale mówiliśmy o sołtysach. Stali się oni w ostatnich latach jednym z ważniejszych beneficjentów naszych działań, a jednym z nich jest od dwóch lat jesienno-zimowy wyjazd studyjny dla uczestników konkursu na najaktywniejsze sołectwo – Sukcesy widać po sąsiedzku. I tak w 2017 roku z myślą „Nie ma potrzeby wyważania otwartych drzwi i zawsze warto podpatrywać już zastosowane dobre rozwiązania” zabraliśmy 25 mazowieckich sołtysów i wójtów na Opolszczyznę. Wyjazd studyjny posłużył poznaniu dobrych praktyk w zakresie projektów zrealizowanych w ramach odnowy wsi na Opolszczyźnie, a jego uczestnicy odwiedzili **Górze Świętej Anny, Gogolin, Kamień Śląski, Kadłub i Jemielnicę**. Wszystkie te gminy i wsie od lat uczestniczą w programach odnowy wsi. Całość wizyty koordynowała największa Lokalna Grupa Działania w regionie – Stowarzyszenie Kraina Świętej Anny – więc rady, wypowiedzi i wskazówki ich przedstawicieli w tematyce odnowy wsi również okazywały się bezcenne dla naszych wójtów i sołtysów.

W tym roku wizyta studyjna **„Dobre praktyki z zakresu odnowy wsi oraz promocji spółdzielczości i realizacji przez rolników wspólnych inwestycji w łańcuchu żywnościowym – na podstawie Świętokrzyskiej Sieci LGD”**. W wyjeździe wzięło udział 17 sołtysów i przedstawicieli rad sołectek. Uczestnicy wyjazdu byli znów przedstawicielami sołectw

zgłoszonych do tegorocznej edycji konkursu na „Najaktywniejsze sołectwo – Sukcesy widać po sąsiedzku”.

Ale nie tylko sołtysi jeździli z nami po kraju i za granicę. Przykładowo w 2009 roku przedstawiciele Lokalnych Grup Działania z terenu Mazowsza wzięli udział w wizycie studyjnej w Hiszpanii. Wizyta miała na celu ukazanie najlepszych praktyk realizowanych w ramach funduszy UE oraz ich wpływu na rozwój obszarów wiejskich, bo Hiszpania obok Irlandii uważana jest za modelowy przykład wdrażania Programu LEADER. Uczestnicy mogli na miejscu zapoznać się z ciekawymi inicjatywami aktywizującymi społeczności wiejskie, m.in. z projektami turystycznymi oraz warsztatami zatrudnienia dla kobiet, przeprowadzonymi przez Lokalne Grupy Działania (LAG's) – ARACOVE oraz AIDESCO z **Regionu Madryt oraz Castilla y Leon**.

W 2011 grupa 30 rolników z całego Mazowsza odwiedziła kilka funkcjonujących biogazowni i biociepłowni w Austrii i Włoszech. Wyjazd studyjny w dniach 18-22 października poświęcony źródłom energii odnawialnej i możliwości ich wykorzystania w Polsce zorganizował Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich we współpracy z Mazowiecką Izłą Rolniczą. Uczestnicy wyjazdu mieli okazję obejrzenia m.in. instalacji w **Ramingstein** – miejscowości i jednej z gmin powiatu **Tamsweg**, położonej w Austrii.

W 2015 roku na zlecenie Samorządu Województwa Mazowieckiego i Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Związek Stowarzyszeń „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego” przeprowadziło szkolenie specjalistyczne w formie wizyty studyjnej we Włoszech dla 15 osób. W wyjeździe wzięli udział przedstawiciele LGD z terenu Województwa Mazowieckiego (**LGD Razem dla Radomki, LGD Zielone Sąsiedztwo, LGD Między Wisłą a Kampinosem, LGD Puszcza Koziennicka, LGD Wspólny Trakt, LGD Ziemi Mińskiej, LGD Bądźmy Razem, LGD Zielone Mosty Narwi**), przedstawiciele Samorządu Województwa Mazowieckiego i reprezentanci LGD PZZ, która zrealizowała wyjazd. Wizyta odbyła się w dniach 8-12 czerwca 2015 r. Grupa przedstawicieli **Sieci Dziedzictwa Kulinarnego Mazowsze** brała z kolei w 2017 roku udział w wyjeździe studyjnym na Dolny Śląsk, do partnerów projektu Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarnego. Wyjazd służył wymianie doświadczeń, poznaniu dobrych praktyk dotyczących współpracy samorządu z wytwórcami produktów tradycyjnych i regionalnych. Idea Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Ku-

linarnego powstała w szwedzkiej **Skanii** i na duńskiej wyspie **Bornholm** w 1995 roku. Województwo mazowieckie przystąpiło do sieci w 2008 roku na mocy uchwały nr 77/08 Sejmiku Województwa Mazowieckiego. Kilka wizyt studyjnych przypomnianych wyżej pokazuje przekrój naszych tematów, kierunków i grup docelowych. Nigdy nie zawężaliśmy sobie pól działania. Nie ograniczaliśmy kierunku geograficznego, a jedynie liczebność grup w dostosowaniu do możliwości finansowych. Zawsze chcieliśmy po powrocie od uczestników usłyszeć – to był dobry merytoryczny i przydatny wyjazd. A to, że zawsze mieliśmy więcej chętnych niż miejsc świadczy chyba o tym, że wyjazdy studyjne mazowieckiego KSOW cele i nadzieje w nich pokładane osiągną z nawiązką.

RAZ DO ROKU DWIE SETKI GOŚCI

Coroczne spotkanie wójtów, burmistrzów, starostów i przedstawicieli LGD jest okazją do omówienia sukcesów i porażek lat poprzednich, ale także dyskusji na temat czekających nas lat okresu programowania UE. Na samym początku nazwaliśmy to wydarzenie Mazowieckim Kongresem Rozwoju Obszarów Wiejskich, a w roku 2018 odbyła się już jego XII edycja. Celem Kongresu od jego pierwszych dni jest szeroko rozumiana promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. W ramach Kongresu przedstawiane są działania UE i Samorządu Województwa Mazowieckiego w zakresie kształtowania polityki wspierania rozwoju terenów wiejskich za pomocą instrumentów finansowych i administracyjnych, ale Kongres jest też forum wymiany doświadczeń pomiędzy obecnymi i potencjalnymi beneficjentami unijnych i regionalnych programów pomocowych.

Pierwsze dwa kongresy nie były elementem KSOW-u. Były autorskim elementem samorządowego życia i nazwane były Mazowieckim Kongresem Odnowy Wsi. Ale trzeci i kolejne (z jednym rokiem przerwy – 2009) już wpisały się w kalendarium tzw. operacji własnych KSOW i zaczęły gromadzić każdorazowo ponad 200, a nawet 250 uczestników.

Gdzie? Otóż zawsze musieliśmy dokonywać tzw. zapytania ofertowego i dziś post factum możemy podać, że najczęściej gościliśmy w Hotelu 500 w Zegrzu. Ale nie tylko. Kongres zlokalizowany był np. w Łochowie (2008); Zielonce (2010); Falentach (2013) czy Warszawie (2016). A kto u nas gościł, z kim mogli spotkać się najważniejsi w tych dniach – wójtowie, burmistrzowie, starostowie czy przedstawiciele lokalnych grup działania?

Oczywiście z Zarządem Województwa Mazowieckiego z Marszałkiem **Adamem Struzikiem** na czele. Choć rzecz jasna stałym gościem Kongresu była i jest Wicemarszałek nadzorująca sprawy rolnicze **Janina Ewa Orzełowska** oraz Dyrektor Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego

Radosław Rybicki. Ich obecność zawsze wykorzystywali kongresowi goście nie tylko sali plenarnej w sesjach pytań i odpowiedzi, ale także w dyskusjach kularowych.

Wiele kongresów odwiedzili przedstawiciele administracji rządowej, np. kilkakrotnie mieliśmy okazję wysłuchać wystąpień Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi **Marka Sawickiego, Artura Ławniczaka** – Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi czy prezesów Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Mieliśmy na Kongresie nawet gości zagranicznych np. ówczesnego przedstawiciela Dyrekcji Generalnej Rolnictwa i Rozwoju Wsi (DG AGRI) w Brukseli **Mariusza Safina czy Mateo Andres Huesa** – Prezydenta Sieci Rozwoju Obszarów Wiejskich Autonomicznego Regionu Aragonii – Hiszpania oraz **Evana McCutcheon’a** – Eksperta ds. Rozwoju West Cork LEADER.

Bogato reprezentowany był zawsze świat teorii i nauki – **prof. dr hab. Katarzyna Duczkowska-Małysz** (Katedra Rozwoju Obszarów Wiejskich w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie), **prof. dr hab. Marek Kłodziński, dr Ryszard Kamiński** (obaj Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk), **dr Mariola Chrzanowska** (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie) czy **dr Artur Bartoszewicz** (Szkoła Główna Handlowa). Zawsze sporą część Kongresu oddawaliśmy Lokalnym Grupom Działania m.in. (**Agnieszka Żukowska** – Prezes LGD Aktywni Razem, **Cezary Adam Nowek** – Prezes LGD Razem dla Radomki czy **Edward Trojanowski** – Prezes LGD Zalew Zegrzyński). Ostatnie trzy lata to także wyjazd studyjny w ramach Kongresu – by także naocznie poznać dobre praktyki we wdrażaniu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Jednym słowem dziś już nie wyobrażamy sobie roku bez Mazowieckiego Kongresu Rozwoju Obszarów Wiejskich, mając nadzieję, że nasi goście tak licznie dopisujący, również sobie takiego roku bez Kongresu nie wyobrażają.

TRADYCJA I NOWOCZESNOŚĆ

Święto plonów, czyli tzw. dożynki, już na stałe wpisały się w kalendarz imprez plenerowych na Mazowszu. Co roku wydarzenie przyciąga kilka tysięcy uczestników. Dożynki wojewódzkie to bowiem, oprócz tradycyjnych podziękowań za plony i składania wieńców, liczne atrakcje zarówno dla starszych, jak i młodszych uczestników wydarzenia. Nic dziwnego, że na Dożynkach Województwa Mazowieckiego co roku obecna jest także Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich, angażując się w namioty wystawiennicze ukazujące mazowieckie tradycje kulturalne i kulinarne.

Gwoli zaspokojenia potrzeb historii:

1999 Białobrzegi; 2000 Myszyniec; 2001 Sierpc; 2002 Kozienice; 2003 Węgrów; 2004 Sochaczew; 2005 Płońsk; 2006 Wyszogród; 2007 Maków Mazowiecki; 2008 Zwoleń; 2009 Siedlce; 2010 Sierpc; 2011 Wyszaków; 2012 Kozienice; 2013 Miętno; 2014 Staroźreby; 2015 Płock; 2016 Otwock; 2017 Sierakowo; 2018 Sierpc i ciąg dalszy nastąpi...

KULISY OBOWIĄZKOWEJ PAPIEROLOGII

Narzekacie – że długo, że niełatwo, że skomplikowane. Zatem w skrócie, jak to wygląda z naszej perspektywy.

Najpierw mamy nabór. Na projekty partnerskie. W międzyczasie myślimy intensywnie nad projektami własnymi – które zasługują na kontynuację z lat ubiegłych. Staramy się jednak, żeby nie zabrakło nowości, np. w zakresie konkursów autorskich. Nabór jest czasochłonny – trzeba skrupulatnie sprawdzić wszystkie wnioski i wybrać najlepsze, które trafią na listę rankingową. Ale wsparcie partnerów KSOW w Mazowieckim to nie żadna nowość. W perspektywie 2007-2013 wspieraliśmy parterów od początku

działania biura regionalnego KSOW – a właściwie wtedy sekretariatu. Tylko formuła wsparcia nie była w żaden sposób sformalizowana. Partner pisał po prostu, na co potrzebuje pieniądze, przedstawiał kosztorys, a my sprawdzaliśmy po pierwsze czy mieści się to w zakresie kwalifikowalności z PT PROW 2007-2013, czy koszty są racjonalne i zasadne, no i oczywiście sprawa niemniej ważna, czy starczy nam środków w zaplanowanym, rocznym budżecie. Zwykle starczało, zwłaszcza na małe projekty lokalne. Czasami projekt wykraczał jednak poza nasze możliwości – finansowe czy tematyczne. Staraliśmy się wtedy pokierować wnioskodawcę dalej – tak aby finalnie pomoc otrzymał. Ale wracając do naboru, który jest nowością obecnej perspektywy finansowej – mamy już listę rankingową, podpisujemy więc umowy z partnerami i zaczynamy realizację. Każdy projekt ma swojego opiekuna, który stara się przeprowadzić partnera do szczęśliwego końca – czyli refundacji środków. Czasem gdzieś coś nie zagra i trzeba zmniejszyć kwotę pomocy. Ale trzeba pamiętać, że czuwa nad nami „druga instancja” oceny kwalifikowalności i zasadności, czyli Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Bo projekt zakończony to projekt rozliczony. Projekt rozliczony w ramach wniosku o przyznanie, a później o płatność pomocy technicznej. Napisanie wniosku do ARiMR oraz składanie ewentualnych wyjaśnień to również nasza rola. Trzeba przebrnąć przez obszerną dokumentację i wyłuskać meritum. Ale my i tak mamy łatwo – znamy projekty własne i partnerów „od podszewki”. Trudniejszą rolę mają pracownicy Agencji – bazują tylko na naszym opisie i dokumentacji źródłowej. Więc jest wniosek o przyznanie (+ ewentualne dwa uzupełnienia), umowa z ARiMR, wniosek o płatność (+ ewentualne dwa uzupełnienia) aż wreszcie następuje wypłata środków. Pozostaje oczywiście możliwość kontroli tego projektu. Ścieżka jest zatem znana, a jak długo trzeba nią iść? Mijamy podczas tej drogi kilka pór roku. Przykładowo operacje zrealizowane na początku perspektywy 2007-2013, czyli w 2008 roku, doczekały się swojego finału w 2010 roku. Jeśli chodzi o PROW 2014-2020, pierwsze operacje realizowane w 2015 roku są obecnie na etapie wniosku o płatność... Jak widać od naboru do kontroli człowiek zmierza niezwykle powoli.

PODSUMOWANIE

Nie nam oceniać pracę Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w tych mijających dziesięciu latach. Siedzimy w KSOW od początku, razem z głową i sercem. Jedno, co możemy powiedzieć od siebie to to, że jesteśmy zespołem. Zespołem, który uzupełnia się w każdym możliwym elemencie. Słabość jednego uzupełnia drugi swoją siłą i umiejętnościami. Staramy się, by KSOW na każdym etapie, w każdej chwili był dla Państwa dobrym, przewidywalnym partnerem.

Jeśli ktoś ma procedury naboru, rozliczanie, ologowanie w małym palcu – to Ania, Ala i Monika.

Jeśli ktoś okiełzna kanały informacji, słowo pisane i operacje własne – to Marcin.

Jeśli ktoś ma znaleźć grosza, pilnować dyscypliny finansowej i wykazać się dokładnością – to Justyna.

Jeśli ktoś ma ogarnąć i poskromić żywioły i znaleźć nawet najmniejszy błąd – to Piotr.

Jesteśmy dla Was.

Bogatsi o dziesięć lat Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w dwudziestoleciu Samorządu Województwa Mazowieckiego.